Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 24 МАЙ, 1979 ШУ. ● № 62 (6037). ● Мах 2 кепиг.

НАХА КУЛЬТУРНИ ГIУЛАКХАШ ДЕЛГА ТОАДЕ

«Керда саг хьехулийтача, Iилма, культура, халкъа дешар дегIадовладеча Советски мехка карагIдьынарош сийлахь-доккхен дерригача дуней тIа шерра дездаши да», аьнад КПСС ЦК «идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоабарах» баьча соцам тIа.

ТIа-тIа дегIаухе советски наьха культурни хьаштош дизагIа кхоачаидара тIаберзабаь беча балха тIа кхьадола толамаш дахьад Нохч-ГIалгIайчен культуран искусствай учрежденеша. Дикка шербеннай концертни болх, библиотекашка, клубашка уха нах дукхагIа хиннаб, наха коммунистически кхетам лучара цар лоархIам айбеннаб.

ТIеххьарча хана Грозне болх бе доладеннад керда драматически театр, хьалдаьд культура пийь ЦIа, 12 клуб, 39 библиотека. Къаман театре вIашагIъеллай гIалгIай труппа.

ДукхагIа хиннай художественни самодеятельности коллективаш, цар репертуара идейни боараш довзьоаикой творчески говзалг айеннай. Художественни самодеятельноста дикагIйола коллективаш доазол дехьарча мехкашка творчески командировке хиннай. «Вайнах» яхача халкъара пачтахьалкхен ансамбло дIахьокха ма йовзтIара дунен дукхача мехкашка дIахьекхар Нохч-ГIалгIайчен къаман искусство.

Х. Нурадилова цIерагIча Нохч-ГIалгIай пачтахьалкхен драматически театра «Вайнахьа кхалеш» яхача спектакла 1977 шера елдай РСФСР Пачтахьалкхен премии.

Уж дерриге толамаш гIадаугаш да, цар хьахьонх республика культуран искусствай болхлой керте XXV съезда решенеш, самодеятельни художественни творчество дIахо дегIайовлаярах, юрта бахача наха культурни гIуланкхаш делга тоадарах доза КПСС ЦК соцамаш кхоачаидеш хьинаре къахьегаш болга.

Баккъда тахан лакхденнача наьха хьаштош дIадехараш лоархIеме а яйна республика культура учрежденей балхага хьежача цхьайолча районашка из воча хьал тIа ба. Къаьстта из доагIа Советски, Урус-Мартановски, Назрановски, Ножай-Юртовски, Шалински районашка. ХIанз а дукха я лохача боарам тIа чакхйоаха мероприятеш, интернациональни атеистически болх, юрта къахьегараштa юкъера социалистически яхь дIахьонхилга формана леладеш моттигаш я.

Культура министерства, цун методически центраша, культура городскойи районашни отделаша, царна карайолча культуро учрежденеша къестадо ма доагIара къестадаш юрташка бахача наха культурни гIулакхаш делга тоадарен художественни творчество дегIайовлаярен дешаш.

Кiезига уйла тIаухийт республика театрально-концертни организацей балха театра репертуар хьахилийтара. Цудухьа цига йоаккха моттиг дIалоац идейно-художественни хьакъехьа лохача боараш тIа латтача спектаклаша. Госфилармона бе боагIа болх бац къахьегамхошта музыкальни культура дIайовзийташ.

Районашкарча партийни, советски органаша, боахамий вулгалхоша кiезига йоаккхо ю культурно-сердалон учрежденей кадраш кийчъяра а дIачIоагIъяра а. Из бахьан долаш уж хьет-кхета хуацалу, цар профессиональни боарам лоха ба. Республика клубийи библиотекайи болхлоех 60 процентал дукхагIбараш лаьрхIа дешар дийше бац. 616 клубий болхлоех 18 саг мара вац бовхамашкара кхы тIа а кхаьи телаш. хIаьта колхозийи совхозийи стипендиат 4 саг мара вац.

ХIанз а клубни учреждениях йолаш нах баха 40 моттиг я республике, зеала я культура учреждений материальни база, царех дукхагIъараш ремонт е езаш я. Къаьстта воча хьал тIа я уж Шалински Советски районашка. Кхы дикагIа дац хьал Назрановски, Ачхой-Мартановски, Надтеречни, Веденски районашка.

Ишта хьал этта доллаше в геттар во аел КПСС обкома бюроси Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советех соцамагIа е еза юрташка культура объекташ хьалъеаги.

Укх шера карт бетта республике бахача наха культурни гIуланкхаш делга ишта лед а уж тоадара де дезараш а дийнад республике Министрий Совето. ТIанийцача соцам тIа белгалдаьд де дезар.

Халкъа депутатий городскойи районни исполкомаш, культура министерство, из гIулакх дегIача министерстваш ведомстваш цхьана декхарийла я культура учреждений материально-технически база, кадраш чIоагIъяра, культурно-сердалон учреждений болхлой къахьегамен бытен хьалаш тоадара пятилетка 1979 — 1980 шерашка чакхьекха.

Декхар оттадаьд 5 шера ерригача районни центрашка культура районни ЦIа, берий музыкальни художественни школаш, районни берийи библиотекаш, культуран салаIаре парк, халкъа музей, 2 — 3 халкъа коллектив, художественно-оформительни мастерские а йолаш культура учрежденей йиза комплексаш хьалъе аьнна.

Из боккха а бехктоххале в болх чакхбоакхача декъа лаца деза массане а: министерствашен ведомствашен, колхозашен совхозашен, гIишлошъераша. Халкъа депутатий Советаша вIаьд ца луш тIахьожал лоаттабе беза цу гIулакха.

Культуран искусствай учрежденеша шоай лоархIам айбе беза вахара советски хьесапа пропаганда еча, керда граждански обрядаш вахара юкъейовлаеча, къахьегамхошта интернациональни, атеистически, эстетически кхетам луча.

Социалистически Даьхенах. СССР халкъий дохаргдоаккача доттагIалах доккха деш, аьаниф сийи культурен лоархIаш, моллагIча тайпара а кадноалиэи гучайовлийтар лоаргдоацаш советски нах хьалкхебеча, сийлахь-доккхача советски халкъа цхьоагIон кхоттадалара дIахо чIоагIдара гIо деча хьинаре дакъа лацар культуран искусствай болхлой сийлен декхар да. Из декхар кхоачашдеча царна партийни кулгалде а нийса никъ тьеха а декхарийла я партийни организацеш.

Хам бе балха минута!

ГIишлонхой толамаш

Ер шу доладеача дена ца миллионин. 16 эзари сомах сайда нийцаб Аргунерча цIенош деча комбинато. Из 116 эзар сома дукхагIа да тахчахьалкхен планал. Комбинато бу болх гойташ дола керттера хьокхамаш да нах чубаха цIенош хьалдар. Укхаза дакха хьокхамаш дахьад чакхбаьнначa кхитта. 4,5 бетта пландагIа 1024 квадратни метр йолча, комбината къахьегамхоша республикерча баларкошта хьаьаьй 14414 квадратни метр нах чубаха фусамаш, е кхача бесса аьлча, план кхоачашъяьй 138 процент.

Ишта вIаштIехьдаьннад цар ишта лакха хьокхамаш даха? Цу хеттара шоа луш эттара хьалха ала деза гIишлошъяра болх дика вIаштIехьбаьйнга хиннар. Аргунерча цIенош ду комбинат — нах чуIе фусамаш хьаяра генеральни подрядчик — хIаьззара йоккха комплекс я.

Комбинате къахьег «ТIехьабусараш боацаш бе болх» яхаш дешa а йолаш укх нехри биъ бетта къахьегаш йолча коллективе хьалха латташ хьайкагIа А. Цечоева, П. Жданова, С. Исханова, В. Саламова, В. Баматханова, Х. Ахматгиреева бригадаш. Ишта дика къахьегаш я В. Гончаренко керте латта мозаичникий бригада а.

Ишта, комбинате баьржаб «Динамо» яхача московски завода болхлоша болабаь «Къахьегама оасарло лакхъяра ше - шийи планагIа бе болх» яха болам. Тахан Аргунерча ДСК цу болама юкъе эзав 160 совгIа саг. Шоашкара хьинар бIаргадайташ, москвичаша дIадоладаьр эттара хьаяха хьаллаьнарех ба электросварщикаш А. Сатуев, А. Оноприенко, малярашл Л. Ткачева, Ш. Тимерханова, монтажникаш И. Юсупов, Г. Якубов, штукатураш П. Качирова, В. Федонина, формовщикаш Я. Джабраилов, С.-Э. Умаев.

В. ИОСИФОВ.

Нохч-ГIалгIай «Терек» яхача мебельно-хьун хIамаш еча производственни объединене цехий, участкай коллективаша шерра социалистически яхь йоаржаьй пятилетка дийлагIча шера плани шоаш тIанийца доккхий социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдара. Цу яхье хьалха латтачарех цаI я С. В. Макаев керте латтача цеха коллектив. Цо биъ бетта план ханал дукха хьалха кхоачаш а яь, планал совгIа арахийцай иттаьи эзараш сомий мехла тайп-тайпара дIа дуки. Къахьегама оасарло лакхъяра задани 116,3 процент кхоачаш а еш, цуй чоттах кийчъяьй планал совгIа ара мел хийца товарни продукци. ДIабахача биъ бетта даьха къахьегама толамаш кхы тIа а тоадеш къахьегаш ба цеха болхлой укх май бетта а.

Цехо мettел, объединеерча ерригача участкаша а яьржача социалистически яхье хьалха латташ я Яшуркаев Салауди Исаевич керте латтача керда хьае йовлаьь мебель арахецача участка коллектив. Биъ бетта план дикка тIехкхоачашйир цо. Дукхьал апрель бетта планал совгIа арахийца керда мебель 14 эзар гаргага сома мехка хилар. Арахецача продукцега дIабола мах лох а беш, къахьегама оасарле лакхъяра задание 118,8 процент кхоачашйир участка болхлоша.

Шин-шегIа къахиннa дал укх къахьегама толамаш. Цун керттердар да участка кулгалхочо ше керте латтача коллективо къахьегам кхетамца вIаштIехьбаккхар. шоай хьинари кизи кхо ца деш болхлоша къахьегар. Дукха болхлой ба укхаза шоай ноанхъостаьшта хьокхам телаш болх а беш, хIанз пятилетка тIеххьарча шера чоттах къахьегаш. Царех ба отделочникаш Чупрякова Екатерина, Султуханова Зина, шийи балхах тIехдика кхетам бола столярий бригадир Котов Виктор Федорович, кхыбараш. Оасаре къахьегара сонгIа, шоаш мел кийчъю продукци дикей тIехдикеа мара хилийтац цар.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) отделочникаш Е. Чупрякова, З. Султуханова, бригадир В. Котов, участка начальник С. Яшуркаев керда мебель вIашагIйоллара йолча технологеиа дагабовлаш ба.

Н. ПЛИЕВА сурт.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Московски «Котлоочистки» яхача завода чуйоагIача Грозненски филиала коллективо къаьстта дика къахьег пятилетка диъагIча шера. Пхе бетта плани тIанийца социалистически декхараш толамца кхоачашдарах рапорт делар цо 18 мае. Ер бутт боллехьа планал совгIа эзараш сомий мехка балхаш дергда цо. Дукхи балхаш даьд филиала коллективо «Грозэнерго», «Дагэнерго» районни энергетически управленей теплоэлектроцентралашка.

Социалистически яхье хьалха а латташ, хьинаре къахьегарца белгалбаьнна ба укхаза яьш цIендераш Э. Григорьев, А. Иеприн, А. Шевцов, П. Певкинда, вокхкагIйола мастер Г. Корнев, кхыбараш.

С. ХАЧАТУРОВ.

ТХОАЙ ДОШ КХОАЧАШДЕРГДА

Хаоттама хьалаш низкъа ла хиннадале а, дикача хьокхамашца чакхдаьнкхар тха мехотряда коллективо дIадаха шу. Пятилетка кхоалагIча шера ялат кхедара план тIеххкхоачаш я еш. хIара гектара тIара 20,2 центнер йолаш ка боле ялат чуэца вIаштIехьдаьлар тха.

Юртбоалама дерриге доазкъош сихагIа дегIадоаладара хьакъехьара КПСС ЦК соцамаш вахаре чакх а доахаш, кхы а дикагIа балха хьокхамаш даха лаьрхIа, хьинар кхо ца деш къахьегаш ба отрядера механизатораш укх шера. План 23 центнер йолча, юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 24,5 центнер кIаи мукхи чуэца лаьрхIад оаха укх шера.

«Массадолча хIаман корта ба ялат» — оалаш да халкъа кица. Из кхета а деш, хIанзлехьа дукха хIамаш даьд отрядо укх шера дика хьийкъа ялаташ чуэцара. Соахка гураха дика кийчдаьча кхашка дIадийнад ка бола ялаташ: 470 гектара тIа кIаи 240 гектара тIа мукхи. Хьунккъам лакхбара ялаташ дIадувча хана суперфосфат тессай, хIара гектара тIа ши центнер кхоачийташ. Цул совгIа, бIаьстан юкъе подкормка яьй аммиачни селитраца. Оасара дукха гербицидаш техай. ЦIенен диеи да отрядa а бола ялаташ. Ка боаккхача хана цкъа-шоззa дика догIа хилара кхы хIана ца эшаш хьаяьттад уж. Цар тешаву ялатаи кхедара хьакъехьаш декхараш отрядо кхоачашдергхиларах.

КПСС ЦК июльски (1978 ш.) Пленумо юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка оттадаьд Iалаьмате бехктокхаме декхар — хьайбай продукташ кийчъелга сихха дегIадоаладе. Цу юкъе эттара хьалхарча моттиге дулх доаккхилга а долаш. Из декхар толамца кхоачашдара эттара хьаьха эшар тешшаме тайп-тайпарча доакъарий ба за хьаяр да.

ХIаьта из гIулакх а керттерча даькъе механизаторий балхах тийша да. Из кхета а деш къаьстта чIоагIа йоаккхо еш леладу укх шера мехотрядо совхоза хьайбашта мошш а тIожа а доакъараш IалацIделга.

Укх шера планагIа 200 гектара тIа дIае езаш хинначa отряда механизатораша 300 совгIча гектара тIа дIайийнаб силоса лаьрхIа хьажкIаш хIанзлехьа. Из болх сихоиша дIахо хьош а ба. 350 гектара тIа дIае лерIа уж. Агротехника боккьонаша дIадеххача тайпера, дика кийчъяьч аьба тIа дIайоъш я уж. Соахка гураха аьба оахача хана оахама кIал минеральни удобренеш тайсай, бIаьсти боаллашехьа маьхаш дахьад, культиваторараш а токхаяь тIоадал дIакъайлай, лаьтта цамцадоакхаш тоадаь шацралаьд.

Лакха товзал йола трактористаш — Гандалоев Муссаи Коригов Баширя хьажкIаш дIаювча агрегаташ тIа болх беш бар. Селлкаш тIа бар Пасыпхани, Лизихани, ПятIамати ЦечоевгIар. ХIанз тхьоалагIа шу да Насыпхан совхозе ялаташ дIудуши йола. Цо тIахьожам лоаттабу агрономаша оттабаьча боарамагIа а йоагIа кIоаргал йолаш а хьажкIаш дIаеро. Массе а хана тешаме да Насыпханах тийша дола гIулакх.

ХьажкIаш дIайийнача кхашка маьхаш даьхад, катокашка лаьтта IотоIадаьд. Цхьаццадолча кхашка цхьатарра, мугIарчегIа хьалтIаьлийнай хьажкIаш. ХIанз царна оасар деш культиваторша токхаеш ба отряда механизатораш.

Лоацца аьлча, укх шера силос кийчъяра ши план кхоачашъергйолаш хьажкIаш кхее лаьрхIа ба отрядера механизатораш. Из декхар толамца кхоачашдергхиларах бIубенна а ба.

Цул совгIа, 100 гектара тIа дIадийна генараш а да тха отрядо леладеш, аьла лаьрхIа тайп-тайпара доакъарий культураш а я. ПланагIа 8,5 центнер йолча хIара гектара тIара 10 центнер генараш чуэца лерхI оаха.

ХIанз доагIараш кийчдара эша техника кийчъяь йоаккхаш, из бехктокхаме болх толамца дIабехьара мел эшар вIаштIехьдоаккхаш я тха мехотряда коллектив.

ИттлагIча пятилетка диъагIча шерара бехктокхаме декхараш кхоачашдеш ишта хьинаре къахьегаш ба тха отрядера механизатораш. Шеко яц, ер шу кхы а дикагIча хьокхамашца тха коллективо йистедоаккхаргхиларах.

А. КЕЛИГОВ,
«Ингушский» совхоза 3-ча мехотряда начальник.

Пассажираштa — лерттIа гIулакх

Селхан Н. К. Крупская цIерагIча культура Дворецс хилар Грозненски машапаьъа отделене болхлой пассажираш ахкан замалахьа дIа-юха кхувла кийчбалара хетаяь совещани. Цига доклад йир отделене начальника Л. Н. Нюхалос.

Цул тIехьагIа къамаьлаш дир Грозный станце вагонни депо начальника нов. Ридвана, цу станце парткома секретара нов. Свирина, машиниста нов. Авилова, милице линейни отдела начальника нов. Вагапова, Гудермес станце вокзала начальника нов. Цараева, дорресторана директора нов. Ужахова, граждански гIирсей Грозненски дистанце начальника нов. Серебрянске, Грозный станце вагонни депо бригадира нов. Евсюковас, КПСС Октябрьски райкома хьалхарча секретара нов. Кузнецова.

Совещане балха юкъе дакъа а лаьцар, къамаьл а дир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретара М. А. Дорохова.

Докладчико а къамаьлаш даьраша а чIоагIа теркам тIабахийта дийцар пассажираш дIа-юха кхувлилга лерттIа вIаштIехьдаккхара де дезарех. Масала, белгалдаьккхар наха гIулакх дара культура дукхача поездашка а станцешка а лоха хилар, поездаш расписанел тIехьаюсаш моттигаш хилар, билетий кассаша болх во беш хилар.

Къамаьлаш даьраша уйла тIаяхийта дийцар Грозный — Москва яхача поезда болх цIенхаштта тоабе безаш хиларах.

Уж а дукха кхыдола а кхоачамбоацараш дIадахара тIадерзадаь гIуланхаш чакхдоахилга могадир совещане.

И. ИГСИЕВ.

СОВГIАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода коллективана Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота ялара дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

ИттлагIча пятилетка хьалхарча кхаь шера планаш социалистически декхараш кхоачашдеча доккхий толамаш дахараяи завода 25 шу дизарца дувзаденнен Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода коллективана.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1979 шу, 22 май.

Новатороштa А. Ю. БРУКА, Я. М. КРАВЕЦА, Б. В. СКЛЯРОВА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ РАЦИОНАЛИЗАТОР ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Рационализаторски балха дакъе доккхий гIулакхаш карагIдувлaрахи керда техникен технологии балха юкъейоалеча хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика заслуженни рационализатор яха сийлен цIи лойла:

Брук Александр Юльевича — СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода КИП электросварщика.

Кравец Яша Матвеевича — СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода центральни лабораторе начальника.

Скляров Борис Владимировича — СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода ремонтно-механически цеха вокхкагIйолча мастера.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1979 шу, 22 май.

СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода болхлошта Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота ялара дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Дукхача шерашка мехкдаьтта чакхдоахачен мехкдаьттахимически промышленносте бернате болх барахи пленаши социалистически декхараши кхоачашдеча доккхий толамаш дахарахи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Ветров Петр Ивановича — СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода керттерча инженера.

Малюшков Юрий Васильевича — СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода вокхкагIйолча аппаратчика.

Масленников Геннадий Андреевича — СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода вокхкагIйолча аппаратчика.

Чингариев Зайнди Хусаиновича — СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода цеха начальника.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1979 шу, 22 май.

Нохч-ГIалгIай АССР мехкдаьтта, мехкдаьтта чакхдоахачен мехкдаьттахимически промышленноста заслуженни болхло яха сийлен цIи СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода болхлошта ялара доладо

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Мехкдаьтта чакхдоахен мехкдаьттахимически промышленность дегIайоалаеча дика гIулакхаш карагIдаларах, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика мехкдаьтта, мехкдаьтта чакхдоахачен мехкдаьттахимически промышленноста заслуженни болхло яха сийлен цIи лойла:

Ахмурзаев Ширвани Абдулаевича — СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода ремонтно-механически цеха слесара.

Казюра Юрий Николаевича — СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода директора.

Кузьменко Николай Николаевича — СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода вокхкагIйолча аппаратчика.

Черкунова Лидия Кузьминичнана — СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода аппаратчицана.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1979 шу, 22 май.

НОВ. С. А. МИЧУРИНАНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ ИЗОБРЕТАТЕЛЬ ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Изобретательни балха тIа дика гIулакхаш карагIдувларах, производствана керда техникен технологии юкъейоалаеча хьинаре дакъа лацарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика заслуженни изобретатель яха сийлен цIи лойла нов. **Мичурина** Серафима Александровнана — СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода центральни лабораторе начальника заместитела.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1979 шу, 22 май.

Челябински область. Сийлахь-воккхача Ленина цIе лелачу Iалашьмате йоккхача металлургически комбинатех халкъо бехаме Магнитка олу. Хьалхарча пятилеткай шерашка, социализм хьалъечу шерашка советски наьха ударни къахьегама символ а хинна лаьттай из.

1929 шера бIаьсти Магнитни яхача лоьма юкъе кхаьчнар эггара хьалхара гIишлонхой. Цул тIехьагIа массеха шу дахьча лоьма юкъе хьахнир йоккхагIьярех йола промышленни центр, ерригсоюзни кузница — мехка индустриализаци яра ленински идей боьхьоца кхочушхилар хьокхошьяр. Сийлахь-боккха Даймехкан тIом хиначу шерашка Магнитогорски металлургически комбината коллективо толаме кхочушдеш хиннад промышленность металлаца Iалашъяра чоалхане декхараш. Доккха декъе юкъе диллад цо тIом дIабаьхначул тIехьагIа социалистически экономика дегIайоалласча. Йоккха городаш юрташ, заводаш фабрикаш юхаметтаттаечо. Тахан Магнитка металло новкъостал ду алаз хьалххедеча, керда машинаш хьечеш.

1978 шера Ерригсоюзни социалистически яхь итогех комбината коллективана КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦIе байракх еннай, СССР ВДНХ-рча Ерригсоюзни Сийлен-улагIа тIа дIа а язъяи. Укх шера хьалхарча квартала планал совгIа цо маькала яьккхай 2,5 миллион совгIа продукци.

СУРТАШ ТIА: 1. Магнитогорска ветеранаш Социалистически Къахьегама Турпалаш А. Л. Шатилин (аьрдехьарвар) В. Н. Котови комбината музее пионерашца цхьана.

2. Магнитогорскера Мира майда.

3. Исторически кадр — Магнитни яхача лоамa юкера палаточни городок 1929 шера.

Б. КЛИПИНИЦКЕРА сурташ

ТАСС фотохроника.

СОЦИАЛИЗМ ХЬАЛЪЕЧАРА ЛОАРХIАМЕ ЭТАП

(ЭГГАРА ХЬАЛХАРА ПХЕ ШЕРА ПЛАН ТIАИЙЦА 50 ШУ ДИЗАРАХ)

Укх шера апрель бошт белгалдаьккхар вай мехко СССР халкъа боахам дегIабоалабара эггара хьалхара пхе шера план тIаийца 50 шу дизар. 1929 шера 23 — 29 апреле хиннача XVI Ерригсоюзни партийни конференце къоабалйир халкъа боахам планагIа, боарамагIа дегIаккхувлара социалистически общественни стройна ма эшшара дола закон оттадаь йола пхе шера план. Цунца дувзаденна 1979 шера 18 марта КПСС ЦК-ас баьча соцам тIа белгал ма даьккхара, «из яр моцк экономически социальни дегIабоалабара темпаш пропорцеш Iилман ларда тIа бакъаь хьаьнкха эггара хьалхара комплексни план». Цу хана денз вай меттаца хьа а ийла хьадоагIаш да «пятилетка» яха дош. Иштта оал вай воай перспективни планех, хIанз ах бIаь шу дIадаьннад советски общество социально-экономически дегIаяр, миллионаш болча советски нахьа къахьегама гIулакхаш вIаштIехьдоахаш лостам телаш йола боккха изо а хилла дIаэтта планаш царца юсташ вай хьадоагIа.

Вай пхе шера планий лоархIам ше белгалбоаккхаш новкъоста Л. И. Брежнева аьннад: «Вай пятилетнех хIараяр — из Даьхен исторечухь лоархIаме веха я. Царех хIаралр шуй тайпара белгалйолаш я, шуй хана тамашийна доккхий хIамаш даьх цо шийца, тIаккха хIара яр дIаяргйоацаш халкъа дег чу йижай. Цу цхьан ханна вIаши къоасталургйоацаш а я уж. Вай халкъо социализман коммунизман духьа турпала къахьегаш хиларох дувцаш долча сийлахь-доккхача цхьан книжки башхадика кортош да уж».

ХIаьта юххьанцарча пятилетко къаьстта моттиг дIалоац Советски мехка исторена юкъе. Духхьал из я вай мохк техннко-экономически тIехьабисачара хьал а баьккха, экономически, Iилма-технически, социальни, культурни гIулакхашта тоа а баь дIаоттаьаьча кхи еррига советски пятилетнай юххьг дIайоланир.

Вай пачхьалкхен эггара хьалхара перспективни план хиннай В. И. Ленина кулгалца кийчъяьй 1920 шера декабре тIаийцаш йола ГОЭЛРО план. Юххьанца кхочушъе йолайир из квартальни, шера, отраслеви планашка гIолла. Цу тайпара, цу ханале йолаш яр перспективни текущи планировани белгалара опыт. Цунца цхьана социалистически сектор даим шерлуш хиларо, пачхьалкхенерча цун командни хьало йиш хулийтар хьаьлхашка латтача декхарашка хьежжа, эшшача боараме экономика дегIакхувла, хIаьта вихаро дIадехар халкъа боахама йIаьхха хана планировани елга. Из тернал а деш, юххьанцара пхе шера план оттаяра директиваш чIоагIийр ВКП(б) XV-ча съездо (1927 ш. декабрь).

Съезда директиваш диллача, социалистически ларда тIа советски экономика ярганиккхара ма мотта дукхагIа пайда эца безаш бар халкъа боахаме командни хьал пачхьалкхенга хиларах, капиталистически мехкашкарчул дикагIа цхьана тарьв езар дIахьегамхой потреблени тIа-тIа дукхагIа хилар, воспроизводство шеръяр, конопленни, экономически дегIахара темпаш сихъяр санна йола планировани элементаш.

ВКП(б) XV съездо белгалдаьккхад, дIахорча пхе шера декхараш кхочушдара еррига партийни организацеш, парте хIара член айхха ихотибенна, болота дисциплина йолаш, болх хаьдда, дика вIаштIехьбаьккха, творчески инициатива йолаш хила безаш хилар. Уж директиваш ларде йолаш отта а яь тIаийцай 1928 — 1933 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера план.

Пхе шера плана тIа белгальяй СССР халкъа боахам дегIабоалабара, масштабаши темпаши. Капиталовложенеш 64,6 миллиард сом боараме оттаьяй (цул хьалхагIа дIадахача пхе шера 26,5 миллиард сом мара ца хиннача метте). Промышленносте дIаяхийта лаьрхIа капитальни вложенеш а иштта дукхагIа хилар — 4,4 миллиард сомагара 16,4 миллиарда сомага, юрта боахаме — 15 миллиард сомагара 23,2 миллиард сомага кхоачаш. Цу хана промышленносте дIайохийтача ерригача капитальни вложеней диъ даькъах кхо дакъа хьожадаьлар производстве средствашт хьаеча доакъошта, хIаьта из бахьан долаш цу доакъоша хьаю еррига продукци 3,3-зза дукхагIа хила езаш яр, промышленность бIарчча хьанйцача пхе шера хьаср 2,8-зза дукхагIа хулача хана.

Доккхий дика хувцамаш хила дезаш дар юрта боахаме а. Укхаза лерхIар кооперацие массе тайпаш ма могга дукхагIа дегIаккхувла, царна юкъеза ахархой боахамаш 85 процентага дIахкхоачаде, мехка товарни ялат доаккхача юкъе социалистически секторо лоаца дакъа дукха доаккхагIа хилийта.

Еррига общественни производство алсамъяккхара ларда тIа пхе шера планагIа лаьрхIадар къахьегамхой хьал-торо тоне а культурни боарам айбе а. Белгала аьлча, къаман доход пхе шера лаьхкъаа езаш я 24,4 миллиард сомагара 49,7 миллиард сомага кхоачаш, хIаьта болхлой реальни алапи 71 процент лакхлора.

Цу тайпара, юххьанцара пхе шера план халкъа боахама дерригача лостамашка социализмо шерра наступлени ю программа яр. Социалистически экономика ларда хьалъе лаьрхIа яр из.

Пропагандиста долча новкъостала

Ерригача пачхьалкхен бIарчча цаI йолча цу плана ларда тIа отта а яь чIоагIийр моттигашкара, республикайн областийн боахаме дерриге доакъош дегIадоаладе лаьрхIа йола планаш.

«Грознефть» дегIайоаллара ВСНХ-ас чIоагIъяьча планагIа лерхIар пятилетка чакхйоалача тIеххьерча шера доакха мехкдаьтта 1927 — 1928 шерашка доаккхаш хиннача 3 миллиони 683 эзари тоннаца нийсдича 5 миллиони 979 эзари тоннага дIакхоачаде. 1930 шерале мехкдаьтта насосии электрификаци а яь даха доладе лаьрхIадар. Ерригача промыслаштен заводаштен электрификаци яра электростанцей ина 20 эзар киловаттага дIахкхоачабе безаш бар. Иалла якхапза яргйоацаш яр Грознера Туапсе йода мехкдаьтта провод, реконструкци е езар мехкдаьтта чакхдоахачо, «Красный молот» завода, алапи 21,6 процент лакхлулта Iалашде дезар.

Дикка дегIаэ езаш яр яйген кхачани промышленность. Хьалъе езар маьх ю завод, дулха комбинат, фабрика-кухни, кондитерски, макаронни, кога гIирс бу, хIамаш тега фабрикаш, консерви завода реконструкци е езар, и. кх. дI. ДукхагIа хьалде дезар наха чубаха цIеноц, бала пахи производстваши хица Iалашъяра доп къоастадс, трамвайни накъаш дахха дезар, керда автобусни маршруташ хьаелла, керттерча улицашкен накъашкен асфальт йилла, городе боахаме дегIабоалабара хьадола декхараш кхочашде дезар.

Нохчийчен ГIалгIайчен юрта боахаме, беррига мехка а санна, къахьегача ахархошта производственни кооперировани е. городаш юртан юкъера производственни бувзамаш дегIадоаладе, беднийн середнякийн боахамашта новкъостал де, юрта боахама социалистически эргало еча опорни пункташ хиларах тарра машинно-тракторни станцей сеть шеръе езар, и. кх. дI.

Юххьанцарча пятилетка декхараш толаме кхочашдера мах баь варгвоацаш, сейла боккхаш лоархIаме дар социалистически яхь йоарийра хьаьгехьа XVI партийни конференце даь кхайкхира.

Конференце беррига къахьегамхой тIаьхьийхар социализм хьалъеча нийслуш йола хаолаш эшаяра, пхе шера план кхочашш тIеххкхоачашш яра, массе метте социалистически яхь йоллаяра. Къахьегача адамашта массе метте шерра хьаллаьцар из кхайкарал. Мехка дерригача халкъа социалистически яхь лаьржар юххьанцарча пхе шера план ханал хьалхе кхочашъяр духьа, хIаьта из бахьан долаш вIаштIехьдаьлар пятилетка декхараш 4 шераи 3 беттан кхочашде.

Юххьанцарча пятилетка шерашка доккхий дика хувцамаш хилар. Мехка болх бе йолаллийтар нерда йоккха пачхьалкхен 1500 промышленни предприятеш. Хьайир В. И. Ленина цIерагIа ДнепроГЭС, 4 йоккха районаш йоацала электростанци. Хьайир мехка шоллагIа кIора-металлургически база — Урало-Кузнецки комбинат. Болх бе йолаелар шера 57 миллион тонн кIор боаккхаш хинна 179 шахта. Вай промышленность бIарчча хьайнцача еррига продукци архецера 1932 шера 3-зза тIехьаьлар 1913 шера боарамел, хIаьта къаьст-къаьста доакъош кхы а дукхагIа: химически промышленность — 5-зза, электроэнергетика, машиностроени, металлообработка — 7-зза, станокаш хьаьр — 11-зза.

Юххьанцарча пятилетке Iалашьмате боккха толам баьккхар мехкдаьттахоша, пхе шера план 1931 шера 1 апреле, вешта аьлча 2,5 шера кхочашш а яь. Цу пхьан хана Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахоша мехкдаьтта даккхара 1 шераи 9 беттан кхочашйир пятилетка, хIаьта бурув тохаран мехкдаьтта чакхдаккхарец — 2 — 2,5 шера.

Цу хана Грозненски мехкдаьтта-промышленни районо лора СССР-е доаккхача дерригача мехкдаьттах 36 процент, бензинах 75 процент. Из толам баккхарах Ленина орденаш елар «Грознефтан» цун 35 болхлочоан.

Мехкдаьтта промышленностаца цхьана чIоагIагIа дегIайоагIар Нохчийчен ГIалгIайчен моттигера промышленность а. Цу хана Нохчашкахьа хьайир шиъ консервни завод, маьхк ю комбинат, фабрика-кухня, кога гIирс бу, хIамаш тега, макаронни фабрикаш, хьу чакхйоаха ши завод, юрташка массеха промкомбинат. ГIалгIашкахьа болх бе йолаелар ремонтно-механически мастерской, кирпичний, консерви, хьу чакхйоаха заводаш, йоккха хьайра. Шер а еш, реконструкци йир цIений еча, крахмал доаккхача, сапа деча, чхьагIар доаккхача заводашта.

БIарчча хьанийцача Нохч-ГIалгIайчен йоаккхача промышленноста еррига продукци 1932 шу чакхдоалаш 9-зза дукхагIа хилар революци йалалехьа хьаеш хиннарчунца нийсйича.

Промышленность дегIаярах сихха йоккха хилар болхлой класс. Юххьанцарча пятилетка шерашка шозза совгIа йоккхагIа хилар из.

Кхы аIамагIа доаца толамаш даьхар мехко цу шерашка юрта боахама даькъе а. Юххьанцарча пятилетке массе метте шерра чакхъяккха йолайир юрта боахама коллективизаци. 1932 шерале мехка вIашагIъеллар 62 процент ахархой боахамаши 77 процент дIадув лаьтташи чулаьца 200 эзар совгIа колхоз. Цар балхаш чакхдахара хьалийр 2,5 эзар машинно-тракторни станци. Цу пхьан хинна вIашагIбеллар пачхьалкхен боккха 5 эзар боахам (совхоз). Промышленносто юрта боахама елар 148 эзар тракторий лат чуэца 14 эзар комбайни. Иштта кхочаш хилар юрташта 100 эзар трактор ала лийрхIача В. И. Ленина дага даьллар.

Доккхий хувцамаш хилар Нохч-ГIалгIайчен юрта боахаме а. 1932 шу чакхдоалаш Нохч-ГIалгIайчен шаьрача районашка колхозашка чулаьцар ахархой 48,5 боахам. 16 совхоз яр, шоай доалакьа 160 эзар гектар лаьттан а 400 гаргга трактор а йолаш. 8 МТС йиллар. Алхха Нохчийчен юрта боахамга юххьанцарча пятилетке дIаяхийтар 16 миллион сома капитальни вложенеш. Областа елар 570 трактор, 28 комбайн, 707 сеялка, тракторашта тIехьа туьса 460 нух, дукха кхыйола юртбоахама техника. Цу толамаца дIахорча хана йиш хилийтар коллективизаци чакхъяккхен колхозни строй чIоагIъен.

Юххьанцарча пятилетка шерашка толамца лелар халкъа боахама квалифицированни кадраш кийчъелга. Лакхерен юкъера специальни образовани яьккхар цу хана 461 эзар саго. Массане а юххьанцаре образовани йоаккхилга оттадир, шерйир школай, техникумий, институтий сеть. Дикка лакхбелар къахьегамхой ахара материальни культурни боарам. Наха чубаха цIеноши культурно-бытовой гIирсаши хьалдарта дIадахийталар 2,5 миллиард сом, хьалдир 57 миллион квадратни метр чуIе моттиг йола цIеноп.

Экономика дегIайоалаяра темп лакха хиларо йиш хилийтар 1930 шу чакхдоалаш хьабе болх па хилар цIендаьи геттарен дIаданисха.

Юххьанцарча пятилетка кхоачашъяра керттера итог сенах латтар аьлча, из латтар, социализма ларда хьалъяра декхар толаме кхочашдаь хиларах. 1932 шу чакхдоалаш промышленностера социалистически сектор 99,5 процент хилар, юрта боахаме — 76,1 процент. Овлангара хувцамаш хилар советски общества структуре. Капиталистически элементий керттерча даькъе хир хоададир. Дикка йоккхагIа а хинна, шуй влияни лакхйир болхлой классо, кхы а дукхагIа чIоагIбелар хIаьтале нердача накъа тIа баьнача ахархошцара цун оагIув.

Эггара хьалхара пхе шера план тIаийцача денз 50 шу даьннад. Доккхий хувцамаш хиннад вай мехка цу юкъа. Толаме чакхъяьккхай ийс пятилетка, иттлагIча пятилетка дихьлагIча шера чубеннаб мохк. ДIаяхача ийс пятилетке 33-зза дукхагIа доалазаьд вай бохат, 68-зза дукхагIа хьаяьй цемент, электроэнерги — 207-ззачул дукхагIа. Карара шу доладуш цхьа триллион сомага дIакхаьчар керттера производственни фондаш, хIаьта промышленни продукце боарам 1928 шера хинначунца нийсбича 128-зза лакхагIа ба.

ДегIабара кердача этапе — дегIаена социалистически общество эргалькха тоаярен коммунизма материально-технически база хьаярен этапе ба вай мохк тахан.

М. МАМИЛОВ,
исторически Iилмай кандидат, ГНИ воккхагIвола преподаватель.

ГРОЗНЕНСКИ ГОРСОВЕТА X СЕССИ

БАХАЧА НАХА БЫТОВОЙ ГIУЛАКХАШ ДИКАГIА ДЕ

22 мае КПСС обкома политически дешара цIагIа хилар XVI-гIа хернача халкъа депутатий Грозненски городской Совета иттлагIа сесси.

Сессе дийцар гор. Грозне бахача наха бытовой гIулакхаш делга малагIча хьал тIа дик уж дIахо тоадаре дезараши.

Цу хьакъехьа доклад аьча халкъа депутатий Грозненски городской Совета исполкома председателя заместителя А. В. Чабанова къамаьлаш даьча депутаташен белгалдир Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето 1976 шера 12 ноябре «ИттлагIча пятилетке бахача наха гIулакх дара материально-технически база дегIайоалабарахи боарам айбарахи», 1977 шера 7 июне «КПСС XXV съезда указанеша ма-яххара бытовой гIулакхаш делга дIахо дегIадоаладарах, заказаш дикагIа кхоачашдара, гIулакхаш дара культура айяра де дезарехи» даь соцамаш кхоачашдеш бахача наха бытовой гIулакхаш деча города предприятеша дIадахача кхаь шера планови заданеш ханал хьалха кхоачашъяра коллективаш оарцагIа йоахаш, городе бахача наха гIулакхаш дикагIа дара а культура айяра а цхьадола балхаш даьлга.

Бытовой гIулакхаш дара кхаь шера план 102,4 процент кхоачашъяьй. 1975 шерала нийсдича 1978 шера 26,4 процент дукхагIа даьд уж, 10-ча пятилетка контрольни цифраша ма-яххара да из.

1978 шера городе бахача хIара сага 30 сомен 12 кепиген маьха гIулакхаш даьд.

Планаш кхоачаш а дьй дикка дукхагIа а даьд кога гIирс, тIадувха барзкъаш тегаш, бытовой машинашта ремонт еш, транспортни средствашт тоеш царна гIулакх деш, мебель тоеш дола балхаш.

1979 шера I квартале бытовой гIулакхаш дара план 103,6 процент кхоачашъяьй, дIадахача шера цу ханаца нийсдича 10,4 процент дукхагIа да уж.

Бытовой гIулакхаш деча дукхача предприятеша болх бу дикалга комплексни хьажара система юкъейоалаеш, «Цхьанкха а тIехьаусар уллув воацаш» яхача девнагIа.

Цхьадола толамаш даьхадале а, йоахар сессе къамаьлаш даьча депутаташа, наха бытовой гIулакхаш деча предприятей балха тIа доккхий кхоачамбоацараши данза диса хIамаши да.

Городерча наха бытовой гIулакхаш деча 53 предприятех 9 предприяте кхоачашъяьяц пятилетка кхаь шера план, наха ца деш дисад 649 эзар сома мах бола гIулакхаш. Пятилетка кхаь шера планагIа де аьнна оттадаьча 19 тайпарча гIулакхах 9 тайпаца план кхоачашъяьяц: трикотажни таьк хIамаш елга, мебель хьаенга, химчистке басараш делгех, барзкъаш дуттилга, цIеношта ремонт елгеи уж хьалделгеи, парикмахерскешка, прокатни пункташка, транспортни ритуальни гIулакхаш делга. «Чечингхимчистка», «Чечингшвейбыт», «Чечингобувьбыт», «Грозгорпарикмахерские». «Грозфоторазнобыт» объединенешка дукха моттигаш я квитанцеш а ца яздеш заказаш кхоачашдеш, деча гIулакхий прейскурантни маьхаш совгIа доахаш, заказаш ю кхоачашдеш, заказчикашка гIожа болаш.

Цхьайолча предприятешка Iалашдаьдац заказчикашта аьттув хургбола хьалаш, помещенеш тоеш я, лостам баь яц.

Бытовой гIулакхаш деча предприятей кулгалхоша е еза йоакхо яц массови профессей болхлой специалисташ дикагIа кийчбаран балха тIа дIачIагIбаран, царна хиланза даргдоаца производственни культурно-бытовой хьалаш хьакхоллара, цудухьа дукха нах балхара дIабувл.

Сессе чIоагIа критика йир «Трикотажбыт», «Чечингобувьбыт» объединеней, экспериментально-мебельни фабрика кулгалхошта наьха заказех еш йола хIамаш дика хилийтаре цIеэнга уйла тIаахийтарех. Цар дукхагIа уйла тIаухийт массови хьисапе трикотажни барзкъаш, кога гIирс, мебель хьаяран аттолавнашка гIолла уж йохкаран. Укх тайпара масалаш доаладир сессе: 1978 шера даьча дерригача бытовой гIулакхашта юкъе наха цоаш даь заказаш мебель деча 3 процент, трикотажни барзкъаш деча 43 процент, кога гIирс беча 8 процент мара дацар. ТIаккха наха бытовой гIулакхаш дика делга мича хул из. Из практика ца хийцача ярьяц йоахар депутаташа.

«Грозфоторазнобыт», «Чечингбытсправка» объединенешка, экспериментально-мебельни фабрике 1978 шера деш долча бытовой гIулакхашка дIадодар доатIачул дукхагIа хиннад. ХIаьта фабрикала дIадахача шера хинна зе 30,4 эзар сом да.

Городера бытовой гIулакхаш дара сеть шеръелга мела лел. Ла йиш йоацаш тIехьдоах гIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене бита цIа хьалделга.

«Красный молот» заводо, «Грознефть» объединене, швейно-производственни объединене, «Трансмаш» заводо, «Грозэнерго» РЭУ кулгалхоша кхоачашдаьдац болх беча моттигашка къахьегамхошта бытовой гIулакхаш дара комплексни приемни пункташ вIашагIйохкаре хилашва иргйоаца помещенеш хьакъоаставе аьна воахта тIадиллар.

Дийцача дешах сессе тIанийцача соцам тIа бахача наха бытовой гIулакхаш деча предприятей кулгалхой, горисполком, райисполкомаш декхарийла лаьй 1979—1980 шерашка деш дола бытовой гIулакхаш дукхагIа а дикагIа а дара тIаерзаяь мероприятеш оттаьс а чаккъяха а.

«Чечингшвейбыт» объединене начальник Эльдиркиевай, «Чечингобувьбыт» — Мусаева, «Чечингхимчистка» — Алиазова, «Грозгорпарикмахерские» — Погосова, «Грозфоторазнобыт» — Буцаева, транспортно-экспедиционни гIулакх деча предприяте — Дулина уйла тIаахийтар городской Совета депутаташа техкача гучадаьнна квитанцеш доацаш заказаш хьанйдар, прейскурантни маьхаш совгIа дахар, деш дола гIулакхаш ю деш, заказчикашца гIожа болаш санна дола дIахо ла йиш йоаца хIамаш цIендаь дIадаха дезаш хилара.

«Красный молот», «Грозэнерго» РЭУ, «Грознефть» объединене, швейно-производственни объединене кулгалхошкара хьадийхар 1976 шера 12 ноябре Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето бытовой гIулакхаш дара йолча предприятешта помещенеш хьакъоастае аьна баь соцам кхоачашбелга.

Сессе иштта чIоагIийр 1979—1980 шерашка город Грозный хозьеш-тоаяра, архитектурно-художественни кийчъяра, озеленени яра комплексни план.

Ширдаьнначунца машар хургбац

Сунженски районера Нестеровская яха станица ворхI эзар гаргга саг вехаш йоккха юрт я. Цига вежарий санна бах вай мехкара 20 совгIча къамех бола них. КПСС XXV съезда решенеша дIа ма деххара йола шоай къахьегама планаш, тIаийна социалистически декхараш кхоачаш а тIеххкхоачаш а деш ба уж. Тахан хоадам болалаш ала йиш йоалаш да, укх шера хьалхарча квартала планаш толамца кхоачашъяьи ах шера заданеш кхоачашъе гаргеи тха къахьегама коллективаш хилар.

ДIаяхача замах юкедиса во гIулакхаш юкъера дIадахара дола бехктокхаме декхараш хьалхашка латт тха къахьегамхошта, хьалха латташта, станица депутаташта, активисташта. Из дош уйла тIаухийтта дийцар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома V пленуме. Цо дIадехарашка хьежжа вIаштIехьбоах оаха бахача наха юкъе беш бола коммунистически кхетам балара болх, дынах тешарашца беча цу балха пайда эц радиох, кинайоазонах, лекцеех, беседаех.

ПланагIа болх беш я «Путь к коммунизму» колхоза парткома секретара Ибрагимов Жалила кулгалдеш йола станица Совета исполкоме вIашагIтеха атеистически совет. Белгалбаьнна дика атеисташ хилар хьахьенхад юкъерча школа директора Хашиев Тербота Тайсума, пенсионера, парте ветерана Шевяков Степан Никитовича, баркI шерача школа завуча, юкъерча а баркI шерарча а дешара школай парторга Гагиев Мухтара Макшарипа. «Путь к коммунизму» колхоза инженера, парткома члена Филипьев Григорий Алексеевича, РОВД инспектора Гишкаев Або-Магомед Саид-Ахмедовича, дукхача кхыбарана.

Атеистически совета хIара члена тIачIоагIбъь секторашь а еш йийкъай станица, хIаране ши-шийна тIачIоагIъяь чох жоп а луш. Бетта-бетта атеистически совета аргIанарча заседанеча планагIа хьежжа отчет лу активистайа. Дына боадонах ма хулла дукхагIа дынах тешараш мукъабахара балха тIа хоадам бола толам баьккхаб цар.

Советски Союзе моллагIча а дынах теша а, киназашка, маьждигашка гулбенна ламазаш де а законагIа бекъо йолга, кхыча моттигашкана уж гIулакхаш ледадар вийса ца лоархIилга душаш кхетама болх бу оаха дынах тешарашца.

Иштта, тайп-тайпарча мурдий тоабашка нах бахача дIеволка вIашагIа а беттaлуш лехадеш долча хIамашка закона телхадеш хиларах, уж карагIдувлараш бехктокхаме оаргахиларах дынах тешараш дIакхетабеш бола кхетама болх а дина вIаштIехьбаьккхаб оаха.

Шоаш моллаш, шейхаш лоархIаш а, боккъалдар аьлча, бусалба наьха къорIа тIара хIама ца хоашие а дийша боацараш Iехабеш уж хилар дукха масалаш кхувлаш дIадувц оаха бахача наха. Царех ба Кунта-Хьажий, кьайлагIа тоба дола мурдаш, баптисташ, кхыбараш.

Масала, Энажкъонгий-Юрта вахаш вола Кортоев Ибрахьим юртара юрта, станицера станице а ухаш, ше молла ва яхаш нах Iехабеш лийчнав. Ше волча бесса оаха дIавоэхийтачул тIехьагIа Сунженски районерча станицашкарен юрташкарен эвкхавир. Хьалха лелаьдь во гIулакхаш бахьан долаш гаргарча наха шоаех дIахоадавир из.

Дукха за йоацаш тха станични совете чуера 60 шу за хургйола йоккха саг Самилова Хьасана Аиват. Ше маьра вежараша шарIата кхелаша цIенош хьайбаш, кхаьмаш дIа а яьха арахкхарах дийцар цо. 40 шера шоай веннача вешийна яьха кхалсаг долла хIама де а даьккха араьяккхай, Iадатен шарIатен законагIа ца а яхаш советски законагIа яха безам ба са цо аларах. ВоккхагIволча воIа новкъостала станице цIеноаш а йийца Гаьнарча Къилбаседе балха наха волчара из цIаярга хьежае я из. ХIанз атеистически совето йоаьхо еш и Аиват.

Доккха урдув хьа а ийна 18 шу даьнна ший йоI Гашашка вахача 65 шу даьннача Эльдиев Уматгирега маьре яхийта веннавар Нестеровски станице ваха Богатырев Жабраьил. Ший дезал боллаше а шоллагIа саг йоалае воалар Эльдиев. Станични совете хьа а чийха из гIуллакх дича шийна мегийтаргдоацилга дIахайтар Богатыревна. Чакхдализар цар лийрхIар.

Тха станицерча Леонова цIерагIча улицагIа № 16 йолча цIагIара уллув гIолла тIехвоаллаш васт-васта хозар гIийло муам. Цхьа бийса яхача хана Е. М. Глобиннай доалахьарча цу цIен наIарга а баха хьежача атеистически совета членашта укхаза гулбенна вораьбир станицера а иштта кхычахьара тIабаькха я дукха нах. Укхаза бар тха станицера хьагулбенна: В. С. Колдинский, К. П. Гурнадие, В. Е. Глоба, М. Н. Ильясов, А. Г. Санжаровская, цIеннана Е. М. Глобина, Н. А. Поькдно, Троицкая яхача станицера Э. В. Цахоева, город Орджоникидзера баьхка В. В. Панченко, Н. Т. Гуляев. Законаца ца догадеча тайпара ламазаш деш бар уж.

— Киназашка ламазаш деча цIагIа ламазаш де йиш я шун. Закон из хардаьда дарIаац, баьнда, наьха шоай доалахьарча цIеношка гул а луш уж гIулакхаш леладе бокъо яц законо, — аьлар оаха.

— Тхо киназашка ламазаш деча цIеношка ухаш дац, тхо тхоай тоаба йолаш, тхоашта аьттув болча вIашагIдетта луш да, — аьлар царна керте латтача М. Н. Ильясова.

Халкъа депутатий районни Совета исполкома административни заседане а доккха къамаьл де гIерташ вар цу секта керте латта Ильясов.

— Евангельски христианех теш тхо, — аьлар цо. Цун къамаьл хьаллоацаш — тешах хIаьта, — йоах Колдинске а. Иштта бIубенна яц Троицкая яхача станицерча больнице балха йола Цахоева. Духхьал ламазаш дар мара кхы из деш хIама дац царца, — йоах цо. ХIаьта уж шуй цIагIа кхы чу ца бита доп лун бехказа яьлар Глобина а.

Цхьабараш гIодаш тоеш, воккхарча дIахо цу тайпара гIалат далийтача могийтаргдоацилга дIахойташ соцам бир административни комиссе. Массанел доккхагIа гIод теккар Ильясова. Цига кIалйиса цун магнитофон дIаяккхарал совгIа 50 сом гIод а техар цунна.

Учете дIаязбаьб уж беррига дына фанатикаш, царех хIараница къаьст-къаьста беседаш ю, интернациональни темах лекцеш еш, тIабех гражданий сходашка.

ДIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашцара къовсам — из хIара денна бе безаш а хала а болх ба. ХIаьта атеистически совето, станица активисташа баь ца Iеш Советий Мехка хIара кхетам болча гражданина а бе безаш ба из болх.

Цудухьа, укх деношка «Идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоабарех хьакъехьа» КПСС Центральни Комитето тIаийцача соцамо дIадехараш кхоачаш а деш, боккхача лоархIаме бола из болх станицера еррига интеллигенци, материальни рузкъа хьадераш юкъе а саш овлангара денз эргабоаккхаш тоабе лаьрхIад тха юрта советерча халкъа депутаташ, ерригача активо.

Д. МЕКРИЕВ,
Сунженски района Нестеровски станица халкъа депутатий Совета председатель.

Общественни порядок лораераш

КЪОНАБАРАШ ЗАКОНА СИЙ ДЕШ ХИЛИЙТАРА

ХІанз 1800 къона болхло ва завода коллективе. ЗІамига саг школа, профтехучилища чакхъяьккха эскаре гІулакх даьнначул тІехьагІа производстве хьаьвча лоаццача хана балха говзал кара а ерзаль, визза болхло хинна дІаоттара мел эшар да заводе. Цу гІулакха юкъе хоаддаме дакъа лоац хьехамчаша. Кагийча нахах мехкараштех болхлой классa къахьегама, политически гІулакхаш дІахьех кадров болхлоша, шоаш болхлой хиларех доккхал дергдоацаш уж хьал а кхебеш.

Хьехамчал яха сийлен декхар тІадулл коллективо сий деш, профессиональни говзал йолаш, боккха нравственни кхетам болаш болча болхлоашта, инженерно-технически болхлоашта. Тахан 200 гаргга хьехамча ва заводе. Царех ва В. И. Ленин ваь 110 шу дузача ден сийна боаржабаь шийла пхе шера план кхоачашъяра тІехьара болам хьалльаьца, СССР Лаккхехьарча Совета депутат вола Н. Г. Рыжсиков, тІома а къахьегама а ветеран Ф. А. Цингун, ВЛКСМ XVIII съезда делегат Шинкарев Виктор, дукха кхыбараш.

Кагирхошта къахьегама коллективе нравственни кхетам балара чІоагІа лайдама ба законаш телха ца дайтара беш бола совета болх.

Боккха кхетама болх бу коллектива членаша, законаш телхадара учет лелаю завода цехий советаша. Юкъарча собранешка бІарчче молланагІа цхьа дакъа премин, иштта кхойттлагІа алиш къахьегама дисциплина а общественни порядок а телхараш ца далийта, квартира очередь тІехьаяккха предложенеш тел цу советаша.

Общественни порядок лораеча опорни пункта, законаш телха ца дайтара профилактика еча, хьехамчий советий, новкъостий суда [illegible] віаштІехьбаьккхарах а дола дош дукха ха йоаццаш хиннача партийни комитета заседане дийцар. Коммунистически кхетам балара гІулакх тоалдарах, кагирхой къахьегамех политически хьикар лакхдарах, правопорядок лораяра общественни пункта совете идеологически комисси, комсомольски оперативни отряд віашагІйоллараж бола соцам тІеийцар партийни комитета заседане. Цу гІулакха доккха дакъа комсомольски дешара системаи политически агитаценеи тІадоккхаду партийни комитето. ЦаІаш дола лекционни декош чакхдоахилта, законашта пропаганда яра республика административни органий болхлоша лекцеш ешилга къона красномолотовцаш вахаре дязза дакъа лоаццргдолаш хьалкхехьара боча массоно-политически балха формайи методеи комплексана юкъедода.

Из иштта дале а, кагирхоша беш бола кхетама болх дукхача тейлара дегІабоалабе безашм да тхо. Заводера хІанз дІадаланза да къахьегамин технологически дисциплина телхаелта, брак йолк продукци арахецилга, кхыдараш.

Коллективе шерра дІакьржар «ИттлагІа пятилетка — 4 шера» механически цеха токараша ин. Жмакина, Кукина, Гудимова, «В. И. Ленин ваь 110 шу дузача денга кхоачаш шийла пятилетка план кхоачашъяра» — токараша ин. Цингуна, Карпова, Шевцова дІайолаль инициативаш.

Кепатеха арабаьннача «СССР халкъа боахам дегІабара хьалхарча пятилетка плана 60 шу дизарех» болча КПСС ЦК соцамо кхы а диагІа къахьегара дог урготтадир коллектива. Доккхий декхараш тІаийца къахьегама вахте а этта, хьалхарча пятилетка къахьегама ветеранийн цІерагІа йола коллектив хила боаль йиххара бола болам дІаболабир механически цеха комплексни бригада (бригадир КПСС членалла кандидат Г. А. Гудушаури).

Хьалхарча пятилетка пла-нагара — тха къахьегама толамашка — иштта ба тха къаьнагІа ярех йолча предприяте социалистически яхь дегІаяра ший.

В. РЯДИНСКАЯ,
«Красный молот» завода парткома секретара заместитель.

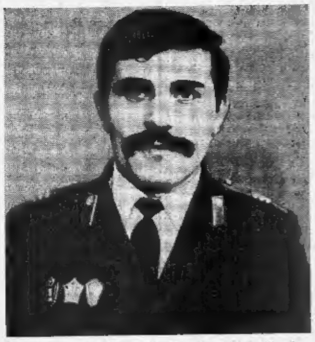

ТІАХ АЬННА БОЛХЛО ВА

— Общественни порядок лорае дІаотта! Уж дешаш хІара денна хаза йиш я Грознерча Заводской РОВД. Милице отдела патрульни нарядаш дахи шоай районера правопорядок лораеш хул. Цар лораду советски наькъа сий, могапал, социалистически боахама тІехкуедаш барапп юхатох. Дукха да атта боацача милице балха найслуш дараш. цар тахка, къоастаде дезаш дола гІулакхаш.

Шоай декхар кхоачалде дІаотташ бола милице болхлой массаза а шортига гІа боаккхаш чакобуал советски наьхеи пачІахьалкхеи хьалаш кхоачаш деш байнача милице болхлой мемориала хьалхашка гІолла. Из традици я. Заводской РОВД латт отдела водитель хиннача Батаевеи милице віамагІа волча лейтенанта Кирниеи бюсташ. Царна нарегІдаьнначо дагалоаттадайт милице болхлоашта шоай декхар, болх кхы а динагІа бара тІоьхьех уж.

Шоай участко дежурстве яха кийчдуча нарада юкъе вайна гу тІах аьнна вола милице сержант Даурбеков Руслан. Атта, доаца милице болхлой декхараш кхоачашдеш ба дукхача къамех бола нах: эрсий, нохчий, гІалгІай, украинцаш, кхыбараш.

Заводской район городерча районех эгтара йоккхагІчарех цаІ я. Дукха я укхаза нах віашагІбетталуш чІоагІа теркам тІалоаттабе безаш йола моттигаш. Царех я центральни рынок, Победа проспект, «Кавказ» яха ресторан, автостанцеш, кхыйола моттигаш. ХІара денна эзараш бола нах юртара городе хьаух. Дукха да районе милице болхлой бІарг тІалатта безаш дола хІамаш. ЧІоагІа раьза хул РОВД дежурни эфире сержанта Даурбекова укх тайлара доклад еш хилча:

— СО-517, участке хатар наькха моттиг яц. Служба дІахо кхьош ва со.

Баккъда, массаза а хилац иштта. Харцахьаьнар юхатохара, новкъостахара гІо дехаш, кхайкха везаш хул цхьайолча хана. Иштта хилар цкъа дежурство дІа а ена Руслан цІавоагІаш.

«Грозный — Нефтяная» яхача станце а кхаьча тувонгІача хана сержанта бІарг кхийтар боадонгахьа гІертеш, тебаш воагІача шин віомигача сагах. Аккхар леладер цІена гІулакх дац, аьнна, дагадехар цунна уж бІаргабайча. Хьежача бакъахьа вацар фу леладу. Милице болхло бІаргавайча сихдир ха йоаццача хана арабаьнна лелараша шоай болар. Дегабуам бергбоацаш фунагІа а даь кІалхара боала гІертар уж. ТІаккха сержанта а шай говзал дукхьала яккхи лаьрхІар царна. Сихвенна дІатІехьа а кхийна, гІаьле йий шуга аьнна хьттар цо кагийча нахага. Я, аьнна, цхьанне кулг хьаккоададешехь а самбо яха прием а я ла тта Іовхалар цо царех цаІ. ХІаьта шоллагІвар а, меттахьа ва вилалахь, аьнна приказ а денна хьалаьар Руслана. Шаьккха ГРМЗ-ера электроинструменташ а лочкъаь воагІаш хиннавар уж.

Хьинари денали гуча а доаккхаш зуламхой лувцар бахьан долаш дукха ха нислехьа Нохч-ГІалгІай АССР чуреча гІулакхий министерства мах бола совгІат делар цунна.

Руслан Советски Эскаре гІулакх деш волаш, цо пятача Іомадаьр дукказа а наькъа даьннад кхьна шай балха тІа.

Малх хьежаш дІайха хинна ди сайренгахьа лостадар. Ленина цІерагІча культура Двореце юбилей сгьеш хинна нах дІа-хьа къаьстабар. Цигача ха тІа хиннача Руслана хьатІа а вела цхьанне аьлар, малав ца ховча шинне шайна йийтта а йийтта ахчеи сахьати дІадаьккхад, аьнна. Зуламхой сибаташ а хьадуьаца ховш вацар из. Руслан кхы ха ца йоаеш тІехьаваьлар зуламхой лувца. Цунна новкъостал деш яр общественность а. Укхаза шийла опыт хилар, болх бе хар хьахьекхар цо. Зуламхой дукха ха алалехьа лийца а лийда бехкенхаме ваар.

Дукха масалаш кхувла хиш я Даурбекле Руслана общественни порядок телхаерашца лара къовсам лоттабарах лаьца.

Нохч-ГІалгІай АССР МВД-е Р. Даурбекова вера РСФСР ЦСУ дешара комбината коллективо хьоккаль. Цхьан дийнахьа хиларзар цох опыт йола милице болхло. Деша ваьгІав из Нохч-ГІалгІай АССР МВД милице республикански школе. Укхаза деша вагІача хана Іомадир цо юриспруденце дешаш, советски законаш. ЧІоагІа дукха езар цунна физически занятеш, къаьстта а самбо. Гора леладе, дукхача кхыча гІулакхашта Іомавир из школе. ХІаьта цо школе волаш Іомадаьр тахан чІоагІа накъа а доал цунна шийла балха тІа.

Даурбеков Руслана бу болх белгалбоаккхаш цун сурт хьалтехад РОВД Сийлен улга тІа. 1978 шера, цо тура органашка баь болх а хьинаре общественни вахаре дакъа лоцар а бахьан долаш цунна «СССР МВД милице отличник» яха сийлен цІи енний.

Чакхдаьннача шера Руслана вахаре лоархІаме хуьцамаш хиннад. Из дІаийцав КПСС членалла. ХІанз партийни декхар кхоачаш а деш ва РОВД комсомольски организаце секретарь ва. ХІаьта комсомольски балхе цун дика гІоенчаш ба: ин. Сайдулаев, Умхаев, Кружильный. Уж массаза а кийча ба моллагІа цІоашта тІадилла комсомольски декхар тешаме кхоачашде. Милице сержант Даурбеков Руслан ше а ва кагирхошта хьокхам телаш, эшача гІо деш. ХІаьта цо беча политико-кхетама балха боагІа мах а беш Нохч-ГІалгІай АССР МВД цун болх бувзаш плакат а арахийцад.

Руслан шийна карагІдаьннача тоьлам а баь шийн профессиональни говзал дІахо лакх ца еш Іиййнац. ЛаьрхІа йола дешара заведени чакх а яьккха, хІанз юриста квалификаци я цун. Цул совгІа стажировке ца из йоаккха опыт йолча И. Д. Овчаренкова. Цо кхетаду из атта йоацача милицейски професс къайлеаш йола.

А. ПЬЯНИКОВ,
СССР журналистий Союза член.

СУРТА ТІА: Р. Даурбеков.

ДЕНАЛ ДОЛА ДРУЖИНА

Ше санна йолча предприятешта юкъе яьккача социалистически яхье дукхаза котийна а город Аргуне эгтара йоккхагІчарех а я «Пищемаш» завод. Укхаза мишта віаштІехьбаьккхаб боьшонаш телха ца яйтара совстеи халкъа дружинаш болх. Цу хьакъехьа дувц тхога завода парткома секретара Б. А. Байдаева:

— Оаха боах бу кварталашка планагІа. ХІара бетта віашагІа а кхийтте, лоархІамегІа дола дешаш дувц. Баьча балха итогаш ю, шийна а кийта парткома а соцамий хІара пункт кхоачашъяра де дезараш уттаду совета членаша. Совета состава юкъе болх партийни, профсоюзни, комсомольски организацей викалаш, новкъостий суда, халкъа тІахьожама комитетий председателаш, моттигерча Совета депутат, венга зета редколлеге член. Харцахьа лела тарлуш болча наькъа списканаш оттаяй, бехьонаш телхаяра бахьазий анализ ю, тІаккха цунах де дезар коллективе дІандаькаду оаха.

ХІара бетта ялхлагІча дийнахьа, шоай балха ди чакхдаьча, «Пищемаш» завода къона болхлой, къахьегама ветеранаш, віашагІ а кхийтте, милице отделе бахе дІаотт. Шийн лоІамеча халкъа дружина членаш М. Т. Абдулаев, А. В. Шахпириев, Р. Б. Тушиев, Р. С. Эльсанукаев, Б. Басултанов, Н. Букуев, С. Исраилов дика боазаш а сий деш а ба городе бахача наха.

Б. ЗАНГАЕВ.

БАРТТАЙНАЧАР КЪАХЬЕГАМАХ КАЙОАЛ

Грознейски маьхка комбината № 1 йола цех цун цехех дикагІьярех я. ХІанза цехашта юкъе лелаеча социалистически яхье а хьалха я из. ЦхьоалагІча цехо арахецаш яр алхха маьхк.

Коллектива болх дика віаштІехьбаьккха хилар гойташ да укх шера дІабахача биъ бетта продукци арахецара план 28 апреле 101,4 проценти из маьхаллаьяккхара план 107,9 проценти кхоачашъяь хилар а. Укхаза болхлой ма мотта шоай къахьегама овсарле лаккъеш хьабоагІа массаза а. Цудухьа дог гІоздоаккхий да хьокхамаш а. Къахьегама овсарле лакхъяра план биъ бетта 108,2 процент кхоачашъяьй коллективо.

Коллективах лаьца дувца долалушше а хьокхамаш гойташ йола цифраш йоаллара мІаьн да цар деш мел долча дикача хІамах мах бар. ТІаккха миштa кхачай дукхагІдолча даькъе хиланаха латташ йола из коллектив цу толамга ала хеттар отт хьалташка.

Вайна ма харра шахтера, летчика, токара баллаш хало да, баьга маьхк хьайрца дувзаденцараш а дац аттагІчарех. Цига-дале, маьхка ца дог доагІардолча бесса чам болаш а дина а из хье ха деза, шоолагІа-дале, кхетта из йоьилла 50 шу доалаш йолча заводе латтача тишача оборудованеца болх бе лаьрхIа говзал а еза.

Из долла хІама віаш дувзаш, шоай балах дика къйоалаш коллектив я цу цеха яр. Амма ала деза, тІехьарча хала коллектива болх тоабалара шоаштъа шу гаргтарча хана Грознейски маьхка комбинате къахьегаш хьайоагІача цу цеха начальника Тихч Анна Павловнай дакъа доалаш доаццилга.

«1941 шера 22 июне йоьоха дегагІоаш боккха цатоамиш хилар сона. Сийлахь-боккха Дай-мехка тІом болабеннача дийнахьа эгтара хьалха укх комбинате сударин цеха мастералла дІаийцар со», яхаш дувц Анна Павловнас.

Юкъьанца балха еача хана а аьхайтта шу мара далаза йолча йоьо 140 процент кхоачашйоре ший ден нормаш. Дуккхача шераш къахьега Іемача, коммунистически къахьегама ударник дина віаштІехьдоал кулгалде а. Къонаберий тІехьамча йолча Анна Павловнана бишбеннабоц шийн хьехамчий хинна Уракова Надежда Константиновна, Феньева Евгения Всеволодовна, Апаев Масхуд Ахмадович. Иштта бишбеннабац цунна шийн хинна ученикаш: хІанз инженер-аналитик йола Кудюкова Анна Прокофьевна, № 4 йолча цеха начальник Антонова Валя, микробиолог Зверева Рая, иштта кхыбараш а.

Цеха начальника хьинаре къахьегам белгалбоаккхаш дукха совгІаташ тийнад цуна «За доблестный труд» яха медаль юкъе а йолаш.

№ 1 йолча цеха интернациональни коллектив цхьа барт болаш, хало ца къоасаш къахьегаш я. ЗІамигга дар а доаккха дар а кходеш, предприятех дог лазаш ва хІаравар. Из мотта хилар хьагойт цар дІахкача квартале кходаьча хьоаро. ХІара гали цІендаьчул тІехьагІа 40 грамм хьоар цунца хилийта йиш йолаш ба уж. Из хьоар галех цІендаь Іодахаш, пехьа доаделга віедигдара чотах йар дІабахача биъ бетта кходаьр 6 тонн хьоар да. Лоадам боаццача хІамах хьахул дуккхадар.

Грозный вертел Малгобек, Карабулак шоаш арахецача маьхкаца Іилакъеш йолча коллективо кхамаьрца дІалу шоай йаьхий опыт кхыча цехий коллективашта. Шоашца социалистически яхье яьнача коллективаца къахьегама къовсам лелабей Іац уж. Цар віаши гІо-новкъостал ду, шоашта хоьш дар, царна ца хоьр дІахьех. Ма дарра аьча, цхьатарра дика оамал йолча нахах латт-кх из коллектив.

Шоай хьинарeча къахьегамца коллективе белгалбаьннарех ба производстве хьалхьаьлттараш, къонабарий хьехамчаш бод хьекхаберий Бондарева Александра Семеновна, Ленина ордена кавалер Латыш Евдокия Прокофьевна, мастера гІонча Нахадинеева Іайна. Къахьегама сийлен ІІІ-ча степена орден лелаеш йола Тафинюк Мария Николаевна, иштта кхыбараш. Цар шоай хІара денна нормаш 110—120 процент кхоачашъю.

Къаьстта ала дог да йинарех АлмагІарех. Эгтара хьалха цу коллективе балха ера Алиева ТІаус. Ший балха тІа а комбината общественни вахаре а шийгара масал гойташ къахьегарах городской Совета депутаталла харжар из. ХІаьта КПСС членалла дІа а ийцар. ХІанз ТІаус мастера гІонча я. Ший болча коллективи езаеннача йоІо шийна тІехьа шийн йиь йинна балха йоалайир. ХІанз уж пхи йиша я цхьан цехе болх беш: ТІаус, Алма, Кайпа, Кульпа, Нина. Гихало цІерагІча поселерча городской транспортаца балха хьала атта деце а, хІамма шоай къахьегама овсарле лох ца йолийташ, цоашта ма мотта лакхъеш къахьегам бе йинарий.

Инкарий ала-м цу коллективе мел йолча кхалсагах а вегаргдар. Иштта шоаш цхьоагІо йолаш боландаь йоах цеха начальника: «Нагахьа санна хІанз сога дуне чу яха шин сахьат мара ха йислаш хьона аьлча, царех цхьа сахьат сай коллективаца полла гІдар дезалцен дааккхаргдар аз».

«Барт болча рузкъа а ийкидар, — яхаш да вай дай кица. Цхьанкха шекo а яц цу коллектива дІахо дІайодача хана а шоай балха тІа дика къахьегама толамаш даха карарехьарех.

Х. АУШЕВА.

ТІом лаьттача гаьнна хьалхарча хана

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІема ахкайтта ветеран ва горэлектросете болх беш. Даьхо бахьан тІемаш даьраша хьинаре къахьег, кагирхошта хьокхам а тоаш. ТІема ветеранах цхьанненца хилар са къамаьл.

Федор Фомич Пимичев транспортни средствашта механизаци яра цеха начальник ва. Шийна тІадилла гІулакх дизза кхоачашдеш, коллектива вахара мостара ца латташ, инициатива йолаш саг ва из. Федор Фомич вагІац сона из-из хьада яхаш Іохайл, цо ше лох эшаш йола оатхадаш, автомашинашта ремонт яйт. Харц хургда, хІара сага ше къона хинна шераш хьамсара да, ше лелаьрех дувца дог доагІа аьлча, новкъоста Пимичев а долаш ва чагирхошта дувца а дага доха а хІамаш. Федор Фомич эскаре вигав 1940 шера август бетта. Минске вар гІулакх деш. Из вар фегара гІулакхаш зуш, дегабуам бе йиш йолаш дола хІама ходелча хоам а беш. Эскаре вахалехьа дешаш вар из крекинга оператора говзал Іомаяра (хІанзарча № 2 йолча ПТУ). Говзал кара а ерзая лехьа эскаре вуг. Шийн дакъе полковой школа йисте яьккхар Федора. Пуховичи яхача белорусски юрта аэродроме хилар из практикагІа. Зема служба декхар дар моастагІий самолеташ гуча яьлча сихха хоам бари уж мичахьа лостай алари. ТІом болабеннача хана Пимичев гІулакх деш хинна полк гой ца юкъе нийсьелар. Салтий группаш шоай хьинарагІа аравелар фашистий говза юкъера. Иштта эраьвьча Ленчикова партизански отрядах дІакхийттар Ф. Ф. Пимичев. Цигара из хьожаву партизански болама Смоленски штаба чуйоагІача Гринина партизански отряде. Эскарах дІакхийттача тІемахой цхьа дакъа отпуск а дийа цІа долийт. царна ва Федор а. Отпускера юхавйрзача цхьаарва Катунов командующи волча ЦхьоалагІча танкови эскаре нийслу из. Катунова танкови эскара хьалха долха доагьоп сихха моастагІчун оборона йоха а йийя Шипрея яхача яих дехьадовл. Цу тІем тІа Ф. Ф. Пимичев дика тІом барах белгалвоал. Из берригнешта а хьонхам а туш массанел а хьалха гІотт атаке болхаш. Из бахьан долаш ІІІ-ча степена Сийлена орден хьожаю. Пруссе баьча цхьан тІем тІа кулгах топ кхет Пимичевна. Лелха цхо бар кхийттар, цудухьа кулгто дукха ха йоккхар ца дерзаш. Из яр рядовой волча Ф. Ф. Пимичевна хинна шоллагІа тов. Хьалхара тов хилар партизански отряде волаш. 40-гІа йола танкови бригада, ерригача Пруссех чакх а яьнна, Берлине кхаьчар. Укхаза, рейха столице а рядовой Пимичев майра тІом барах белгалвоал. 1945 шера Берлинерча моветин двора штурм ярах «За отвагу» яха медаль елар цунна. ТІом чакхбаьлча рядовой волча Пимичевна демобилизаци ю.

ТІом чакхбаьннача тІехьагІарча деррига шераш-ка хьинаре къахьегаш хьавоагІа из, нийсагІа аьлча, транспорте болх беш. Федор Фомича кулгалду цех хьалха латташ я, план тІехкхоачаш а еш. Автомашинаш города улицашкара сердало товяра эша оборудовани а тІалатташ я. Шийн низ кхоачер ду Федор Фомича вай город хоза, сийрда, дог хьоасташ хилийтара. Из Іалашмате сийзахьа гІулачех да.

М. ГАДАЕВ.

Доазол дехьара

Чехословаки. 200 эзар совгІа саг хиннaя городе Оломоуце яьча зизай традиционни выставкага хьожаш. Укх шера цига дакъа лоацаш хиннад Советски Союзереи кхыча мехкашкареи зизаш леладу боахамаши объединенеш. «Бераши зизаш» яхача девизагІа дІахьош йолча выставке хьахьоккхаш хиннад 42 сортагІа дола 300 эзар гаргга тюльпанаш, кхыдола зизаш. Къаьстта чІоагІа цига хиннача наьха безам тІабодаш яр эгтара хьалха віашагІъелла «Крымски беш».

СУРТА ТІА: экспозици [redacted].

ЧТК — ТАСС сурт.

ДУНАЙСКИ ЧІОАГІАЛЕ

Дунай шиъ гІайре еннай Будапешта. Царех цхьанне тІа — ши километр йолча Маргит тІа дукха ха хьалха … ШоллагІчох — къилбаседехьа 47 километр йоьлха моттиг … уллача. Чепелах … совца моттиг хийла аьлла ладаь хиннад моагІе а деяз. Цига хьалхагІа ахаркой хайнар. тІаккха — поденщикаши мастеровойши.

Чепель. ХІанз из гІайре а, порт а, хІаьта цун къилбаседен оагІорахьара дакъа 80 эзар совгІа саг ваха столични районех цаІ а я. Амма Чепель — из эгтара хьалха металлургически машинашъяьи комбинат — революционни къовсама чІоагІале, сий долча къахьегама гІулакхий символ.

ДІахха бІаьшере чакхйоаллаш хІамах саккхуш волча капиталиста Манфред Вейса гІайрен къилбаседен оагІорахьа поатроний завод йиллар, иттех шу даьлча цунах австро - венгерски эскара йоккха арсенал хилар. ТІема конъюнктура оттар бахьан долаш тІема кхоачам дукхагІа арахеца болабир, хІаьта цо дІадехар хІанаарча хьара болат лоаладу а металлах хІамаш ю а производство віаштІехьяьккхар. Производство шерьяларца чІоагІлора вешта а къиза хинна болхлоашта еш йола эксплуатаци. ХІаьта цунца цхьана чІоагІлора заводской пролетариата цхьоагІо, дегІаухар цун классови сакхетам. 1905 шера а тиганзар чепельцаша эрсий пролетариата революционни выступленеш тоІаяра эшаш хиннача 25 миллион поатрона паччахьа правительства денна заказ кхоачашде. ХІаьта 1918 шера гурахьа классагІолларча шоай эрсий вежарий масалагІа цар хьайир Венгре эгтара хьалхера болхлой Совет, пролетариата диктатура оттаелга дІа а дехаш. 1919 шера 22 марта чепельски радиостанце дІабахьийтар Москвен пролетариато паччахьалкхен Іаьдал шийн бе доллараха Венгерски Советски Республика дІакхайкхарахи йола венгерски революционерий боазаш бола хоам.

Чепела пролетарий берашта дукхьашха хьалйнзар цу хана Маргит яхача «ялсамален» гІайрен паркаши аттракционаши.

Советски Іаьдал латташ чепельцаша арахийцар венгерски ЦІеча Эскара тІема … 1944 шера гурахьа Чепела болхлоша кхоачашдайтанзар завода оборудованеи, машинаштеи демонтаж ярахи уж Маькбуэехьара дІаяххьийтарахи дола приказ.

1945 шера 9 январе мукъаьлккхар Чепель Советски Эскаро. Будапешта улицаш тІа тІемаш деш латтар, чепельцаш машара производство віаштІехьяьккха болабеннача хана. Белгала хІама да, 1948 шера 15 марта тІехьагІа мехка беррига къахьегамхоша хьалльаьца къахьегама яхья инициатива дуккьаьл укхаза дІайоллена хилар.

Чепельски металлургически машинашъеченн комбината историе оагІош венгерски пролетариата классови тІемий, машара хьалашкарча къахьегама коталоний сердалонo сийрдаьккха я. ХІаьта хозахета дац цунах цІе Чепель оалаш хилар а.

ХІанз комбината чуйоагІа 30 эзар гаргга саго болх беш йола итт совгІа предприяти. Чепельски марка тІалатта продукци дІаух дуненн 70 мехка.

Вежарийн доттагІийн бувзамаш латт, цхьана гІулакхаш леладу «ЦІеча Чепела» дукхача советски предприятешца. Шер-шера миллиард форинт совгІа мах бола продукци йойт комбинато Советски Союзе, из я прокат, бос болча металлурге изделеш, токарни сверлильни станокаш, автомоечни машинаш, вакуумни приборaш, кхыйола изделеш. Вокх оагІорахьа, комбинате пайда эшача материалехи бийдалахи 70 процент совгІа яр Советски Союзера дІакхухь. ХІаьта шеко йоацаш, революционни къахьегамеи сийлен традицешца цхьана Советски Союзацарчеи кхыча социалистически мехкашцарчеи чепельций интернациональни бувзамаш дар ши шу хьалха Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара сийна ийрнача социалистически яхья инициатива цар хилара бахьан а. Партийно - боккха … ма витина конференце «Мошар» яхача социалистически къахьегама бригада кулгалхочо Йожеф Хорвата аьлар тІаккха:

— Сийлахь - боккхача Октябра, кхоаненга бода наьгь баьккхача цун денал долча къовсамхой сийна социалистически декхарш тІалаьца вай!

Из тІехьехам хьалхьар Венгре предприятиешта мел, кхыча вошал долча мехкашка а. Юбилейн яхь интернациональни а хинна дІа яьлар. Цун лаьнга мах бир Чепела сийлен гражданин, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева. Профсоюзий XVI съездо къамаьл деш, цо аьлар: «Уйла йича, новкъостий, укхаза хайна гуш яр чулоацамга диллача керда аьлени я — де лерхІаш дар цаІ хиларо хьинар урауттадеча дукха миллионаш болча керда дуве хьалдерий интернациональни болам. Из Іалаьмате боккха лоархІам бола почин я».

Чепельцаша керда гІулакх дІадоладаьлга вошал долча мехкашта дІахайча, шоайчох гаррча предприятей коллективашкара, къахьегама бригадашкара, производстве хьалха латтарашкара ухача письмой тоатая чудоладелар комбинате.

— Тхоса Іалаьмате дукха хеттараш дора, — дагоуш комбината парткома хьалхарча секретара Антал Эрнста. — Хеттар оаха: яхь мишта віаштІехьяьккхай, мотт баьнкараш мишта белгалбоах, хьалха латтарий опыт дІа мишта йоаржаю. ТІаккха парткомо лаьрхІар кхон ца доххьийташ цу почина дола цхьанкха а письмо ца дита…

Письмош ухар Советски Союзера, Чехословакера, Болгарера, ГДР-ера, Монголера, Польшера, Куберa.

Чепельций интернациональни бувзамаш дегІаухаш а віоаргаш а латт. Къаьстта чІоагІа да уж московски станокашъеращца. Юбилейни шера Чепельски станокашъечa заводе болх беш хилар Паччахьалкхен преми лауреат Павел Быков керта латта комплексни бригада. Цу хана московски шлифовальни станокий завода къахьегаш яр из санна йола Чепелера еиа бригада. Болхлой бригадаш хувцаш дІаюха дилла а ухийташ я укхаза. ХІанз из хІама доттагІлен бувзамаш дІахо дегІадоаладарах долча договора тІа дІа а яьдаь чІоагІдаьд.

М. ПОПОВ,
(АПН).

СССР хьоахамагІа вежарашха дола социализма мехкаш экономически дегІаахара дарде оттадаь планагІа болх белга хІанз СЭВ членаш долча мехкаша кийтъечeн кхоачашъечeн дукхача хана лаьрхІача цхьана гІулакхаш леладара программашта дІако юкъе кхухьаш да.

СУРТА ТІА: укх тайпара нефтехимически установкаш Советски Союза социалистически экономически интеграце гІодларча кхыча партнерашта кийчъю ГДР-е.

АДН — ТАСС сурт.

ЙОВРГЙОАЦА ЦIИ

Сийлахь-боккха Даймехка тIом болча хана дерригача советски халкъо мостагIех лораьлй Даьхе. Советски эскархошта, подпольщикашта, партизанашта юххера болча пионерашна а ховкъостал даьд Даьхено фашистски гIаьрахошна лелабьча лирача къовсаме. Царех дукхахчарна еннай Советски Союза Турпала сийлахьа цIи. Царех ба Дубинин Володя, Голиков Леня, Казей Марат... ХIьта тайп-тайпара орденаши медалаши сипараш бийца варгвоацаш дукха ба. Царех цаI ва Нохч-ГIалгIайчера пионер Мордвинов Володя.

IуйрИйна хьалбоалача маьлхи лираца, сайрийна чубузача цун зIанарашца лепаш дуно мел латтача хана ца йовш йоагаргьа цар сий доладIераш. Дукха иллеш, киноша царех даьха, дукха да хадаь книжкаш, утталь спектаклаш, дийхка сурташ, оттадаь памятникаш. Цар цIераш лелаю шерача фордаш тIа лелача кемаша.

...МагIалбинерча мехкдаьтта промыслашка къахьегаш бахаш бар МордвиновгIар дезал. Да — Федор Васильевич — электромеханик вар, воккхагIа вола воI Александр — электромонтор, хIаьта зIамагIа вола Володя — дешархо. Царна массанена а гIулакх деш, ди-буйса ца къовсаш къахьегаш яр нана — Надежда Андреевна. Школе дика дешаш, тIехь-тIайоагIача хана шийна да мо инженер-электрик хила дагавола вар Володя. Бакъда, фашистски гIаьрахошна йохайнр пионера уйла. Дага доацаш тIа а веха маьршача къахьегама вахарах даьккхар цо советски халкъ. Гроэнерча мехкдаьттана тIагIертам Моздока да МагIалбика тIаболабелар фашисташ. Из дар августа бетта, лирача 1942 шера. Нагахьа мостагIашна город дIалоацо а ца яьнна, ше коммунист хиларах тарра, подпольни болх лелабе йиша городе висар Александр Федорович, хIаьта Александрах Цlеча Эскара бIухо хилар. Нанси Володяи тыле дIабахитар. Цхьаккха дита а ца ваьнаца дIагIа вагIа дага ваша Володя. Даьх а партизанех а дIахта дага волаш, нана де а яь да волча МагIалбике юхавода Володя. Цхьабакъда, да кора а ца воагIаш, партизанаш лохаш лел Володя. ТIехьара а царех дIанхет. Нитта хул Володях партизан. МагIалбике ваьхача Володяна цун новкъоста Петяна а ца довзаш пхьа наькъа такилг дацар МагIалбике. Цудухьа подпольщикаша, советски эскархоша кхетадир, молагIа сагт накъваниха, неший мичахь сайпеб, уж мел ба, царга магарIа гера ла фашистий бIарг тIаоттаргбоацаш тахна берашта аттагIа хургдолга. Цудухьа цхьан дийнахьа Володяи цун новкъост Петян тIа а чийка командиро тIадиллар аьхарна цин саг фронта хьалхарча линел тIехавалийта, Моздоке дIахьожавелга.

Из дадехи кхоачаш а яь юхабера пионераш. Цу гIулакхах доккха баркал оал аьхарна командира.

Массехк ди даьлча ихы цIаьккхаза а разведке вода Володя шийн новкъостаца. Масса дола хIама техка ераш юхабоагIача хана латташ а МоздокагIаьара хьаьхаш е фашистий танкаш бIарга а яйна, шийн новкъост дIа а вахийте, шоай хиннача лоалахошка вода Володя. Сарратца цига а хила, массадоа хIама а техке, бIь сонгIа йола немецки танкаш латта моттигаш а хай юхавоагIа из. МагIалбика чухьалха нийтлуш хиннабар тIаьрахой. Цхьабакъда, пионера баьча ховмагIа чуетта йолаеннача «Катюшаша» йоха а йир, лота а йир итташ немций танкаш. Цу гIулакхо чухьада йиш йоацаш юхатехар фашисташ. Из бахьан долаш а командоване цIерагIа Володяна баркал кхайкадир. Цул тIехьагIа массехк ди даьлча юха а командира тIабийхар новкъостий. Цу бийсанна пионераша цхьанй разведке ваха къахьесна вагIаш иххы шн сег а вар. Бехктонхамо а кхраме а дар цу бийсанна кхоачашде дезаш хинна разведчиний декхар. Цудухьа дукха баьтIар ераш массава а массе оагIорахьара из декхар тохкаш, эгара аттагIа из мишта кхоачашдергдар хьоI яхаш дуваш. Бийса юкъаеннача хайа арабаьлар радведчикаш. Массадола хIама эуеш, фашисташта гуча ца боалийташ кхоачашде дезаш дар из гIулакх. Баьдя, Володя цигара ихы юхаваллар.

Къилача мостагIех Даьхе лораш шийн са дIадешача къонача пионера «За оборону Кавказа» яха медаль елар Володяна из веннача тIехьагIа.

Мордвинов Володяй а из саина Даьхе лораеш юай сийош дIадешача турпалий а цIераш цIаккха а йоргьаш наьха дегашка. Мордвинов Володий цIи лелаю Вознесенски станицерча цхьан улицо. Цун цIи лелаю республикерча дукхача школашкарча пионерий дружинашеи отрядашеи. ХIаьта хIанз дахача шоаттдийнахьа — 19 мая пионерий организоце 57 шу доалача дийнахьа — пионерийи школьникийи республикански Дворецаа хьалхашкар а мейда тIа къонача пионера памятник дегIар. Памятника автораш ба РСФСР заслуженни художник, НГIАССР искусствай заслуженни деятель, скульптор И. Д. Бекичеви архитектор, Нохч - ГIалгIай АССР Iилмай заслуженни деятель З. С. Берковичи.

ВЕК АБАДИЕВ.

СУРТА ТIА: Мордвинов Володяйна оттадаь памятник.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

Берий цIей

20-ча мая В. И. Ленина цIерагIча мейда тIа хилар пионера, Советски Союза Турпалхочоа, къонача разведчика Дубинин Володина хетаь «Пионерски эстафета».

4-гIча классашкара бераш дар укхаза хиннараш. Сакъердаме, бераме чахкъьалар ва эстафета. Дика къахьийгар хьехархоша шоай берашна цу цIейна дикагIа кийчбала гIерташ.

Хьалхара моттиг яьккхар № 56 йолча школа дешархоша. ШоллагIа моттиг — № 60 йолча школа.

Котгбаьнараша Нохч-ГIалгIай АССР просвещение министерства Сийлен грамоташ дIеелар министра заместителя Н. М. Самойлова. Дуккача хина дин ца луш берий дегашка латтаргда из сакъердаме ди.

К. МАРЗИЕВ.

Ди тIехь тоалуш йоагIа Грозне Малхбузен оагIорахьара городок Маяковский. Укхаза хьалъяьй дукха гIишлош: 1200 дешархочоа лаьрхIа школа, детсад, поликлиника, тикаш, иштта иххыйола гIишлош. ЧIоагIа аьттув болаш да укхаза спорт езача наьха гIулакх, юкхе йоалл масс тайпа спортивни комплексаш чуйола стадион, укхаза хул тайп-тайпара спортивни яхьаш, занятеш, тренировкаш.

Къаьстта дика дIаболабаьб укхаза футбол езача кегирхой болх. Нерда тренер Немчинов Владимир Кириллович тIаьеча гIоне. Опыт йолаш волча тренера берий спортивни школе болх бу шу мара дац, хIаьта а шийн низ кхо ца беш, шийн говзал, опыт дIалуш ва Владимир Кириллович Немчинов. 4 группах 60 футболист ва цун хIанз кийчеш.

С. ХАКИЕВ,

СУРТАШ ТIА: 1. Тренировка;
2. Хьехар деш ва тренер В. Немчинов.

Автора сурташ.

ИСКУССТВАИ КЪАХЬЕГАМЕИ БУВЗАМ

«Идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоабарах» болча КПСС ЦК сода мо дIадех творчески организацеш заводашта, колхозашта, совхозашта лелаю шефство чIоагIъелга, белгалдоаккх къахьегамхой вахар на дарра доазарах искусство дикка йIаьхий хулаш хилари уж культура ганзашта гIаберзабаре дика аьттув болаш хилари.

Вай республикерча театрийи концертни организацейи коллективашта чIоагIа лоархIам бу вахарца, производственни коллективашца лелабеча вйххача бувзама.

Цар шерра хьаллаьцар производственни коллективашца шерра творчески доттагIал леладе. «Искусствай къахьегамеи бувзам чIоагIбе» яхаш девиз а йолаш шоай гIулакхаш эргадоахаш тоаде аьнна, мехкарча беррига культура деятелашка советски литератураи искусствай мастерашка бьь тIахьехам, хьадда планаш оттайир хIана толаше чакхйоахаш болча мероприятей.

Х. Нурадилова цIерагIча театро социалистически доттагIала хьакъехьа договор дьаьд Нохч-ГIалгIай гIишлош ера управлененц. Театра болхлой СМУ-4 гIишлонхойи цкъа вIашагIкхийтта дагадоагIа сона. Театра кертерча режиссера РСФСР Паччахьалкхен преме лауреата, НГIАССР искусствай заслуженни деятела Р. Хакишева монтажникашта ма дарра дийцар театро исторе хьакъехьа, творчески планаш йовзийтар. А. Гельмана «Доккха хатар», В. Шукшина «Хьинар дола нах», А. С. Пушкина «ЦIаьрмата рыцарь», «У деначи хана яь чо» яхача спектаклаш тIары доакъош гайтар.

Производственни гIулакхашка коллективо даьхача толамаштех хьалхашка увтеча хадонаштех суьбеннарашца дагаваьлар комсомольски организаце секретарь А. Исмаилов. Хьадда чIамаьх хилар болхлой класса къахьегамеи эстетически кхетам балара юкъе кIоарга бувзам хиларах. Юкъа даьча социалистически содружества договора тIа аьнпад хадавиза шефство лелаергьа СМУ-4 коллективана, практически новкъостал дергда самодеятельность, салаIара сайренаш, хIанарча театральни искусства хьакъехьа оша лекцеш вIаштIехьяхаре, театра актераша творчески отчеташ яра.

Е. хьазцарда вай, М. Ю. Лермонтова цIерагIча театра коллективо вай республикерча къьнагIарех йолча предприятеца «Красный молот» заводаца леладу доттагIал. ДIадола а денна, хадавза хьадоагIаш да завода болхлоша спектаклаш юкъера, актераша цхьана творчески конференцеш елга. Театра художественни совета состава юкъе ба укх массехк шера завода партномеи профсоюза комитетеи викалаш.

Дукха ха боаццаш мIовлогта йоаккхаш бийцар А. Крона «КIоарга разведка» яха театра спектакль. Юкъа кийчъеш я А. Валитлова «Бовбашкий чаракьал» яха спектакль. Завода драматически кружока шефство лелга дIагIалаьцад комсомольски организаце.

Культура министерства тематически мероприятеи кIезига чакхъяхац искусствай къахьегамеи бувзам дIахо чIоагIбара. Дет чу хилар «Искусствай мастераша — къахьегама мастерашта» яхаш девиз а йолаш чакхъяьккха искусствай республикански фестиваль. Цига дакъа лоацаш яр Нохч-ГIалгIайчен дикагIа йола коллективаши исполнителаши, вай мехкарча бархI союзни автономни республикера шин хеза артисташ. Фестивале дакъа лаьцараша концерташ уттадаь ца Iеш, республика городашкарчеи юрташкарчеи къахьегамхошца творчески вIашагIкхетараш а дора.

ДоттагIала бувзамаш хадавиза шерлуш чIоагIлуш да. Тахан хIара творчески организаце художественни совета юкъе боагIа производственни коллективай викалаш. Х. Нурадилова цIерагIча театре викал ва К. Рашидов — Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене СМУ-7 моттигерча комитета председатель. «Вайнах» яхача Паччахьалкхен халкара ансамбле — Социалистически Къахьегама Турпал Ш. Хадиев. Паччахьалкхен филармоне — В. Романова — хIамаш тегача производствай объединене болхло.

ТIехь-тIехьа чIоагIагIа могаеш я театра Денош чакхдахар сацна йола театрен зрителийн юкъмоттиг лелаяра форма. Из кIоаргтеи чIоагIлеи юкъелхай вай городе, цхьайолча районий дуккхача предприятейи учреждений партийни, профсоюзни, комсомольски организацей балха планашта. Цу тайпарча денош лаьрххIан гIадьяхен кийчлу театра шийн коллектив а. Тхона хетачох, балха из форма пайдагIа а зрителий хьаькьалашта дегаштеи еча воздейстне дIадага дийлача, цунца дикагIа хьаьвожх искусствай къахьегамеи бувзам. Цу тайпара денош стационаре меттел республика районашка а.

Мах баь вартвоацаш боккха ба искусствай производствай мастераша гуччахьа, юкъарчал доацаш вIашагIбеттабеллар. Цу тайпарча вIашагIкхетарашка нийсъелча, дег тIара доагIа дешаш хьохоа хьона болхлошкара, колхозхошкара — театра искусства новкъостал ду шовшта вахаре, цунах бола кхетам дакхбу яхаш. ХIаьта актераша мел чIоагIа оц цу тайпара вIашагIкхетараш, мел пайдаеи сакъердамеи да масса тайпара профессеш йолаш болча нахаца цу вIашагIкхетараш! Цар актера творчески кхетам лакхбу, вахара зем дикагIа бовккхийт. Цу хьакъехьа дар А. Гольмана «Доккха хатар», «Оаха, лохе кулгаш хьадьрадиш». Г. Бокарева «Пусп» А. Крона «КIоарга разведка» яха спектаклаш кийчъеча хана гIишлошхойцеи болхлошеи вIашагIкхийтача метте Х. Нурадиловен М. Ю. Лермонтовен цIерагIча театрий артистана дийцар.

Уж спектаклаш юкхьаьнца кийтъе йолаьча хана а тIехьа ходелар театраша шоай турпалаш производства хьалашка бIарга ца байча, вахаро доаха дийна са хо ца делча доргдоацилга. Цудухьа заводе, гIишлош хьалъеш латтача бахар артисташ. Цкъа хинна Iенабац цига художникаши, актераш.

Чакхбоахача беррнгача балха юкъе, бакъдар хьалча, хIаьа а кIезига яц пайда эцаиза йиса тороваш, къахьстадаиза диса дешаш.

Из къаьстта лоархIаме болх чакхбоаккхача метте нийслуча цIенхаштача кхоачамбоацарех наI да творчески союзий гIулакхаш вIашагIа къаьста хилар, уж чакхдоахача хана вIашти барта ца хилар. Шийн балха из сех лоархIамеча лостама, ца кхетадеча бахьанагIа, юстара латт Еррнгросснйски театральни общества Нохч-ГIалгIай отделени. ГIулакхка хьажтаиа дIадех низаш вIашагIтохалга, бувзамий керда формаш даим лехалга.

Социалистически Къахьегама Турпала Ш. Хадиева гIишлоихой бригадаца дуккхьаьх цу тайпара вйхха цхьана доттагIал лелдадар бахьан долаш хьа ма линайний «Вай хериа навкъаш» яха журналистий В. Матиеви Л. Яхьяеви пьеса.

Художнико баьча балха дикал вахарцарча искусства бувзамий чIоагIал тахкара зрителашца, хIара деннарча къахьегама бокъонца болча турпалашца, сценически турпалий прототипашца иштта юкъарчал доацаш дийна бувзамаш леладарал дикагIа никъ бац.

Искусствай къахьегамеи бувзам — боккъал баьккха бувзам. Цудухьа из дIахо чIоагIбареи шербареи йоакхо елга алхха творчески болхлой гIулакхи декхари хиина Iац. Цу лоархIамеча гIулакха партийни профсоюзни организацей, производственни коллективай оагIонгахьара чIоагIа йовхо эш тхона. Хадакете а, хIана а цкъаза моттигаш нийслу артисташ арIаивара концерт оттаде, спектакль гойта мара заводе, гIишлоне е совхоза ца боагIаш, из гIулакх даь ма баьллийте е юха дIаболхаш. Цхьабакъда, юкъа тайпара а нийслу каст-каста. Театрий, филармоне болхлоша оал творчески вIашагIкхетар дергдар оала. бIаргадайнараш дуццаргдар, хIаьта кулгалхоша, производственни гIулакхаш сом дукха да шоай яхаш бахьан а доахаш, тиган цу тайпара тематически мероприятеш чакхйоахийта дIагIаэца. Укхаза, бакъдар аьлча, искусства деятелий къахьегамхошца бувзам ба ала хала да. ХIаьта цу даькъера гIулакхаш чот яь вартвоацаш дукха ма дий хIанатул тIехьагIа а.

Уж деррига гIулакхаш искусства деятелаша предприятей кулгалхошца комплексни къестадеш хилча доккха новкъостал хургдар искусствай къахьегамеи бувзам дIахо чIоагIбара, юкъ-юкъе мара ца леладеш дола бувзамаш каст-каста леладара, производственни коллективаш социально дегIайоалаяра. Планаш кийчъяреи чакхъяхареи даькъера творчески болхлой лоархIам айбараи цар шерагIа дакъа лацарни.

Искусствай къахьегамеи доттагIал Доккха малани боккха болхи чулоац цу дешаша, цудухьа ихьатарра хьаллацаниа даргдац уш культураи искусствай деятелаша санна, иштта производственни коллективаша а, Шортта гIулакхаш, дуккха тайп-тайпара торонаш я укхаш вIашн духовно бIаьхий хилара.

А. МИТРОФАНОВ,
республика культура министра заместитель.

Спорта хоамаш

КОТАЛОНАШ ЯЬХАРАШ

Чакхъяьнай батуте тIа кхоссавалара Грозне первенство. Цу яхье дакъа лоацаш вар 10 сонгIа саг.

КагнIча наха юкъе хьалхара моттиг яьккхар № 19 йолча юкъерча школа дешархочо, СССР спорта мастерала кандидата Минасян Артура. ШоллагIеи кхоалагIеи моттигаш яьхар Рогожин Игорея Верини Владимирен.

НийIагашта юкъе дикагIа толам баьккхар СССР спорта мастерала кандидата Шкирина Галинас. ШоллагIча моттиге дIанийсъелар эггара хьалха хьалхарча разряда норма кхоачашъяь Лященко Наташа. ХIаьта кхоалагIа моттиг яккха вIаштIехьдаьлар Богословцева Галинай.

Нохч - ГIалгIайчера дикагIа бола батутисташ хургба 26 мае город Адлере хургйолча Российски Федерацие хьалхара моттиг яккхара йолча яхьашка дакъа лоацаш.

СПАРТАКОВЦИИ ТУРНИР

Укх деношка дикагIа вола шашист къоастанара лаьрхIа эрсий шашках йола яхьаш чакхъяьхар «Спартак» яхача ДСО Нохч-ГIалгIай рессовето.

Котваьлар «Автоспецоборудование» завода печник, СССР спорта мастерала кандидат Нелевин Олег. ШоллагIа моттиг яьккхар Олега клуберча доакъошхочо Хабаров Александра. КхоалагIа вола призер хилар трамвайно-троллейбусни дено болхло Синченко Юрий.

Коталонаш яьхачарна дIаделар «Спартака» Сийлен грамоташи кхьдола совгIаташи.

А. ИЗМАЙЛОВ.

Эскархочун дув чIоагIа ба

Лим Геннаде итт класс яьккхай Нохч - ГIалгIай АССР Дубовской станице. Цигара вигав из Советски Эскаре гIулакх де а. Дешара подразделени тIех дика чакхъяьккхай цо. ТIема машина механик - водитель хиннав ох. ДIахо шийн тIема говзал лакхъю, къона бIухой чоалхаве тIема техника карерзае, эшаш хуле мостагIчох лата а котбувла а Iомабу цо. Де дезачунна гIо-новкъостал ду, шийн гIулакх тIера воацачунгара хоадам боллаш хьадех ихы мело ца елга. Дешара а тIема а декхар дийза кхоачашдулургдац хIара эппаша члено шийтара доагIар ца дойл. Практически занятеш чакхйоахача хана дерригаа тархаме лоац Геннаде.

Подразделене социалистически яхь мишта лел, даьха хьонхамаш доазийташ дика вIаштIехьаьккхха я гойтара агитаци. Укхаза араювлача тIема листа тIа, «молне» тIа бIаргагу таяниста Г. Лима цIи. Иштта, могавеш собранешка, беседашка командираша вуш из. Дакхха гIалит доапаш Даьхе цо дика лораярах массехказа баркал яьхад цунна.

БIухочо шийн декхар дийза кхоачашделга, ше биача дувна из чIоагIа волга хьахьоих укх гIулакхо а. Дуная ха йоаццаш танкаш иштта лелае еза контрольни хьахар хилар часте. Хьоттам дика хилазар цу дийнахьа. Бакъда, инструктора - механика Г. Лима шек а воацаш лелайора шийн машин. Из хьадха нийсвеннавацар цу тайпарча чоалхане долча хьалашка.

— Хьалха тIо! — аьнна команда елар. Массаи а никъ зуви ва. Гола тохачара хьагучазкх эстакадай хьалхара духьале. Геннаде лаьгIаю шийн машин. Дуйьале аттагIчарех яц. ГIулакх геттара фийла хила везаш да. Машин ка ца етташ шортта урагIа а яхе тIехйоал цунах. Массехк минут яьлча сийрда йоал Геннаде юкъ эстанада тIехьашка йисай. Цхьанична тIехьа шоллагIа яр йола духьаленаш тIехьашкахьа а иташ шийн никъ дIахо бу тIема машино.

Цу хана дIа - юха леладча ленински цIен иштта арайоал тIема листок. БIухой тIахьехаш цу тIа да ер дешаш: «ТIема машинаш лелае комсомольца, тIема а политически а кийчон отличника. Лим Геннадий Павловича санна!».

В. КАРГАПОЛОВ.

Тоадар

22-ча мае арадаьнача «Сердало» газета хьалхарча оагIон тIа редакце болхлой бехкагIа харцахьа оттадаь да сурташ. Лакхе латтар лохен, лохе латтар лакхен хила дезар. Из гIалат далийта редакце болхлой бехктонхаме ваьб.

Редактор **Т. А. ТЕБОЕВ.**

ТЕЛЕВИДЕНИ

24 МАЙ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — Iуйранара гимнастика.
9.00 — «Гонза кулгаш».
9.35 — «Доазонгара (атем» яха телевизионни художественни фильм.
10.40 — Халкъа ашарий концерт. Пхстельнча — керданараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Iилмаи-популярни фильмий программа.
15.30 — «Советски паччахьалкхен лердаш а бакъонаш а».
16.00 — «Шахматни школа».
16.30 — «Кагирхой адрессаш».
17.30 — «Халкъа ашарош».
17.45 — «Афганистана керда ди». Документальни фильм.
18.00 — Мяздичий лениски университет. «Идейни зенам кхаадрпай низа керттера хьаст ба».
18.30 — «ХIара сурта тIа мала ба».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Ялла-79». Ленинградера передача.
19.25 — «Дунен деллаттика». ГДР-ера передача.
19.40 — «Са доттагIа — Моцарт» яхача телевизионни спектакла премьера.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Са сурт-сибат хьона хьадахавна оттаддарда...». И. С. Тургенев. Пхстельнча — «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — «Мийча школа».
8.40, 9.45 — Зоологи. 7-гIа класс. Дунен гIара дийна вIамаш лохар.
9.05 — Хозала законашка. ШоллагIа передача.
9.35 — «Томски дегаш». Iилмаи-популярни фильм.
10.10 — Къамаьл ло испански меттала. 17-гIа передача.
10.40 — Байрака низе оагIонаш. Студенташта - заочникашта.
10.15 — Материалий духьалле. 3-гIа курс.
12.10 — Лакхера математика. 2-гIа курс.
13.25 — Декабристах дола дувцараш. «Фуд, са Кавказ?..».
14.20 — Вузашка деша болхараща. Математика.
14.50 — «Лира оцуш ара художественни фильм.
16.00 — «Архитектура а Iалам а». Iилмаи-популярни фильм.
16.15 — «А. С. Пушкина театр». ШоллагIа передача.
17.00 — Передачай программа.
17.05 — «Студентий гIулакхаш». Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университетера передача (нохчий меттала).
18.05 — «Нохч-ГIалгIайчене гIоалар». Информационни программа (эрсий а гIалгIай а меттала).
18.20 — «Халкъа депутатий сесситашка».
19.00 — Еача атлетика йола Европа чемпионат. Болгарера передача.
19.25 — «Художниках дола дувцараш». А. А. Дейнека.
20.00 — «Бийса дикаъяле кийла шун, бераш!».
20.15 — «Шун декарах вIашагIкхетар. «Ворошиловградски областа Ровеньки яхача шахтерий городе хаттарашта жоп лу политически обозревателя В. Н. Бекетова.
21.00 — СССР Паччахьалкхен академически симфонически оркестра концерт.
21.40 — «Эггара бIайхагIа бола бутте» яха художественни фильм. ШоллагIа серн.

25-гIа май
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.05 — «Оркеетр» яхача телестуде концертни зал.
9.30 — «Са доттагIа — Моцарт» яха телевизионни спектакль. Пхстельнча — керданараш.
14.30 — Керданараш.
14.50 — Африка шудъецаькхача Денга. Кинопрограмма.
15.35 — Хьалхарча пятилетка юбилейга. Истоке оагIонаш. Коллективизаце поэзъя.
16.15 — СССР халкъий илли ашараш.
16.45 — «Москва и москвичи» яха.
17.15 — «Спорт-клуб».
18.30 — «Самукъане иттахар».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Саг. Даьтта Вселенни».
19.15 — ДIалоаха Дунен халкъашта юкъерча конкурса лауреата В. Селивохина (фортепьяно).
20.10 — «Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIом» яха кинопоэзъя. «Артиллерга тIом» яха кхелагIа фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Малеца вахаре гIоалар». Ташкентера передача. Пхстельнча «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — 11.10 — Iилмаи-популярни фильмий программа. Лакхтач тIара гIайренаш», «Стрельцовской аренашка».
8.40 — 9.40 — Истори. 5-гIа класс.
9.10 — Хозала законагIа. ПхагIа передача.
10.10 — 17.00 — Английски мотт. 15-гIа передача.
10.40 — 11.00 — И.-В. Гете. «Фауст». 9-гIа класс.
12.10 — Студенташтата - заочникашта. Лакхера математика. 1-гIа курс.
13.25 — Советски боксъяш. Хоадам бем йола передача.
14.15 — Вузашка деша болхараша. Физика.
14.45 — Экран — дорп. Гайта чуххе дахьъенна лилар хилча отташ лорий - къахьегама экспертиза.
15.45 — М. Горький. «Нана» яха роман.
16.15 — «Ха а ха, доаза а доала». Къонача техникашта йола передача.
17.30 — «Иштта оах хьо, кхуш оагIа сиг?».
17.45 — «Замнито» (гIалгIай меттала).
18.15 — «Нохч - ГIалгIайчене гIоалар». Информационни программа (эрсий а нохчий а меттала).
18.35 — «Шоана хетар». Къахьегама нравственни кховаци.
19.05 — Киножурнал.
19.15 — Коллектив — пятилетка ударник. СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически заводе 25 шу дизарга.
20.00 — «Бийса дикаъяле кийла шун, бераш!».
20.15 — П. И. Чайковский. № 1 йола квартет дIалоих Д. Шостаковича цIерагIча Паччахьалкхен квартета.
21.00 — Документальни фильм.
21.40 — А. С. Пушкин ваь 180 шу дизарга. «Герз лелар» яха художественни фильм.

РАДИО

24 МАЙ

6.40 — ХIара ехкйна — дикало зна! «Хиш декхача тоттара берзаш». Корреспонденци (гIалгIай меттала).
6.55 — Ашараш (гIалгIай меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программех кхаттамаш бола хоами (эрсий, гIалгIай меттала).
8.20 — Ленински ашараш (гIалгIай меттала).
8.30 — «Шоана, кхаланаш!» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
9.15 — «Декъъараш кийчдеш хилавиза терраш тIадоаттабе». Лекци (гIалгIай меттала).
9.30 — Ден темах (эрсий меттала).
9.45 — «Мастер кхетамца вах хьабер ва». Корреспонденци (гIалгIай меттала).
18.00 — Передачай программех чаптамах бола хоами (эрсий меттала).
18.01 — Г. Свиридов. «Ха, дIахьалха йоале!» яхача кинофильмаш цара ашараш (эрсий меттала).
18.20 — «Дега хьехарагIа» (нохчий меттала).
18.40 — «Микрофонаш Грозни гIалла» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
19.00 — Кхоаи хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

Хоттам

Тахан республике гIоллаи Грозней хувцалуш моркаш а йолаш. Йоачаи а йолаш, малхбоалехьара секунде 8—13 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 16 — 23, Грозне 21 — 23 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш моркаш а йолаш. Йоачаи а йоацаш, тайп - тайпарча оагIочашкахьара секунде 3 — 7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура буйсане 7 — 12, дийнахьа 21 — 28 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бехктонхана секретара — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехьашкой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттей деношка.

СФ05168. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3138.